

برنامه درسی

رشته: تاریخ و تمدن اسلامی

گرایش: فرهنگ و تمدن در خراسان دوره اسلامی

دوره: کارشناسی ارشد

دانشکده: الهیات و معارف اسلامی

مصوب جلسه مورخ ۱۴۰۰/۰۴/۲۱ شورای برنامه‌ریزی درسی دانشگاه

این برنامه براساس آیین‌نامه شماره ۲۱/۲۳۸۰۶ وزارت علوم تحقیقات و فناوری در خصوص تفویض اختیارات برنامه‌ریزی درسی به دانشگاه‌های دارای هیات ممیزه توسط اعضای هیات علمی دانشکده الهیات و معارف اسلامی تدوین شده و در جلسه مورخ ۱۴۰۰/۰۴/۲۱ شورای برنامه‌ریزی درسی دانشگاه به تصویب رسیده است.

مصوبه شورای برنامه‌ریزی درسی دانشگاه فردوسی مشهد

رشته: تاریخ و تمدن اسلامی

گرایش: فرهنگ و تمدن در خراسان دوره اسلامی

دوره: کارشناسی ارشد

برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد که توسط اعضای هیات علمی گروه آموزشی تاریخ و تمدن ملل اسلامی تدوین شده است با اکثریت آراء به تصویب رسید.

- این برنامه از تاریخ تصویب لازم‌الاجرا است.

- هر نوع تغییر در برنامه درسی مجاز نیست مگر آنکه به تصویب شورای برنامه‌ریزی درسی دانشگاه برسد.

ایمان الله بیگدلی
مدیر برنامه‌ریزی و توسعه آموزش دانشگاه

جوانی کرمی
رئیس گروه برنامه‌ریزی آموزشی و درسی دانشگاه

رضا پیش‌کامی
معاون آموزشی دانشگاه

رای صادره جلسه مورخ ۱۴۰۱/۰۴/۲۱ شورای برنامه‌ریزی درسی دانشگاه در مورد بازنگری برنامه درسی تاریخ و تمدن اسلامی گرایش فرهنگ و تمدن در خراسان دوره اسلامی در مقطع کارشناسی ارشد صحیح است. به واحد ذی‌ربط ابلاغ شود.

محمد کاشی
رئیس دانشگاه

معاونت آموزشی

شورای برنامه ریزی درسی

برنامه درسی

دوره: کارشناسی ارشد

رشته: تاریخ و تمدن اسلامی

گرایش: فرهنگ و تمدن در خراسان دوره اسلامی

فصل اول

کلیات

بسمه تعالی

تعریف رشته:

خراسان بزرگ گذشته از تجدید مکرر استقلال ایران در سه دوره اشکانیان، طاهریان و سربداران، با پرورش صدها ادیب و دانشمندان جهانی (همچون ابن سینا، بیرونی، خیام، غزالی، مولوی، فردوسی، خواجه نصیر...) نه تنها در تاریخ ایران بلکه در تاریخ جهان نقشی ویژه دارد؛ اما سقوط سلسله تیموریان، زوال و تفرق تدریجی این ایالت بزرگ را در پی آورد که نهایتاً در رقابت قدرت‌های استعماری سده نوزدهم، با پیمان‌نامه ایران-انگلیس در پاریس (۱۲۷۳ ق/ ۱۸۵۷ م) و معاهده ایران- روسیه موسوم به آخال (مهرم ۱۲۹۹/ دسامبر ۱۸۸۱)، رسماً بخش غالب آن از ایران جدا گردید. امروزه این ایالت تاریخی، سوای ایران، بخشی از کشور افغانستان و ازبکستان و سراسر خاک ترکمنستان و تاجیکستان را تشکیل می‌دهد. این تفرق نه تنها پیوندهای عمیق تاریخی را از هم گسسته است، بلکه در نتیجه دخالت قدرت‌های فرامنطقه‌ای از یک سو به خصومت‌های شدید میان این کشورهای نوظهور و از سوی دیگر متناوباً، با ایران شده است. این در حالی است که این تاریخ مشترک و به تبع اشتراکات فراوان فرهنگی، گذشته از منافع مشترک سیاسی و اقتصادی-اجتماعی، دست کم می‌تواند از سوگیری و خصومت میان آن‌ها جلوگیری کند. با این وصف، احیای روابط فرهنگی میان این کشورها، ضمن حفظ و ثبات امنیت مرزهای شرقی کشور ایران، منافع اقتصادی گسترده و بلندمدت برای ایران و کشورهای نامبرده خواهد داشت. بدیهی است که احیای پیوندهای فرهنگی با آشکار کردن اشتراکات ممکن خواهد بود. رشته فرهنگ و تمدن در خراسان دوره اسلامی که در مقطع کارشناسی ارشد ارائه شده و بر پایه دوره کارشناسی رشته تاریخ و تمدن ملل اسلامی استوار است، به این پیشینه و پیوندهای تاریخی خواهد پرداخت.

افزون بر این، اهمیت روزافزون اقتصادی-سیاسی آسیای میانه، به عنوان محلی برای تأمین مواد معدنی و کالاهای کشاورزی و هم به عنوان بازار مصرف کالاهای صنعتی، آنجا را عرصه رقابت قدرت‌های فرامنطقه کرده است. این قضیه، به تبع اهمیت این منطقه را برای ایران دوچندان می‌کند؛ رشته مذکور، می‌تواند گامی پایه‌ای برای رصد این رقابت‌ها و برقراری روابط با این منطقه نیز، باشد.

هدف رشته:

پرداختن به تاریخ خراسان بزرگ که در سایه آن پیوندهای عمیق فرهنگی کشورهای برآمده از خاک آن با ایران آشکار خواهد شد. این موضوع ضمن کاستن از دایره سوء تفاهمت، می‌تواند موجب برقراری یا استحکام پیوند میان این کشورها گردد که به تبع زمینه پیوند و مراوده عمیق‌تر سیاسی-اقتصادی را هم فراهم خواهد کرد.

ضرورت و اهمیت رشته:

- با عطف نظر به مطالب پیش گفته، صرفاً به چند مورد از کارایی و ضرورت این رشته اشاره خواهد شد:
- رشته مذکور با بررسی و تأکید بر اشتراکات گسترده تاریخی و فرهنگی، زمینه‌ساز تفاهم و ارتباطی چندجانبه میان ایران و همسایگان خاوری ایران و به‌ویژه با کشورهای نوظهور آسیای مرکزی، است.
 - دفاع از هویت زبان فارسی و مانع سیاست فارسی ستیزی در کشورهای هم‌جوار به‌عنوان حلقه ارتباط و میراث مشترک این سرزمین‌ها.
 - ایجاد ارتباط با مراکز سیاست‌گذار و فرهنگی کشورهای هم‌جوار و جذب دانشجویان از آن‌ها که ضمن معرفی ظرفیت و توانمندی‌های علمی دانشگاه‌های ایران، زمینه تبلیغ برای رشته‌های فنی-مهندسی را نیز فراهم می‌آورد.
 - راهی برای ممانعت از فراهم آمدن زمینه بنیادگرایی و افراط‌طلبی که خلأ فرهنگی و انقطاع سنت‌های تاریخی همواره زمینه‌ی اساسی رشد این گرایش‌ها در میان کشورهای هم‌جوار (به‌ویژه در دو کشور افغانستان و ازبکستان) بوده است و همواره هزینه‌های سنگین بر کشورهای خود و ایران تحمیل کرده‌اند.

نقش، توانایی و شایستگی دانش‌آموختگان:

فارغ‌التحصیلان این رشته در کشور ایران، با کسب آموزش لازم جهت پژوهش و آموزش در زمینه تاریخ خراسان بزرگ، گذشته از توانایی ایفای نقش در بخش‌های آموزشی و پژوهشی سازمان‌ها و مؤسسات مختلف فرهنگی از جمله، دایره‌المعارف‌ها، پژوهشکده‌های علوم انسانی، روزنامه‌ها و مجلات، موزه‌ها و ادارات میراث فرهنگی، می‌توانند به‌عنوان کارشناس ارتباطات و رایزن فرهنگی در کشورهای هم‌جوار شرق کشور فعالیت کنند.

طول دوره و شکل نظام:

مدت مجاز تحصیل در این دوره ۲ سال (۴ نیمسال تحصیلی) می‌باشد.

تعداد و نوع واحدها درسی:

رشته در مجموع ۳۲ واحد شامل ۱۲ واحد دروس تخصصی و ۱۶ واحد دروس اختیاری و ۴ واحد پایان‌نامه می‌باشد.

شرایط و ضوابط ورود به دوره:

فارغ‌التحصیلان دوره کارشناسی رشته‌های تاریخ و تمدن اسلامی، تاریخ اسلام و تاریخ ایران دوره اسلامی با قبولی در آزمون سراسری کارشناسی ارشد و بدون گذراندن پیش‌نیاز، می‌توانند به تحصیل در این رشته بپردازند. دانشجویانی با مدرک کارشناسی غیر مرتبط، لازم است تا سقف ۱۲ واحد را به تشخیص گروه آموزشی اخذ نمایند.

فصل دوم

جداول دروس

جدول ۱- دروس جبرانی

پیش نیاز / هم نیاز	تعداد ساعات			تعداد واحد			نام درس	ردیف
	جمع	عملی	نظری	جمع	عملی	نظری		
-	۳۲	۰	۳۲	۲	۰	۲	کلیات علم تاریخ	۱
-	۳۲	۰	۳۲	۲	۰	۲	تاریخ اسلام ۱	۲
-	۳۲	۰	۳۲	۲	۰	۲	تاریخ اسلام ۲	۳
-	۳۲	۰	۳۲	۲	۰	۲	تاریخ‌نگاری در اسلام	۴
-	۳۲	۰	۳۲	۲	۰	۲	کلیات فرهنگ و تمدن	۵
-	۳۲	۰	۳۲	۴	۰	۴	آموزش زبان عربی ۱	۶
-	۳۲	۰	۳۲	۲	۰	۲	تاریخ تشکیلات ۱	۷
-	۳۲	۰	۳۲	۲	۰	۲	تاریخ تعلیم و تربیت اسلامی	۸
-	۲۸۸	۰	۲۸۸	۱۸	۰	۱۸	جمع کل	

جدول ۲- دروس تخصصی

ردیف	نام درس	تعداد واحد			تعداد ساعات			پیش نیاز / هم نیاز
		نظری	عملی	جمع	نظری	عملی	جمع	
۱	تاریخ خراسان پیش از اسلام	۲	۰	۲	۳۲	۰	۳۲	-
۲	خراسان از ورود اسلام تا تشکیل دولت صفویه (بخش اول) ^۱	۲	۰	۲	۳۲	۰	۳۲	-
۳	خراسان از ورود اسلام تا تشکیل دولت صفویه (بخش دوم)	۲	۰	۲	۳۲	۰	۳۲	-
۴	خراسان از صفویه تا پایان دوره قاجاریه	۲	۰	۲	۳۲	۰	۳۲	-
۵	جغرافیای تاریخی خراسان	۲	۰	۲	۳۲	۰	۳۲	-
۶	روش تحقیق در تاریخ ^{۲*}	۲	۰	۲	۳۲	۰	۳۲	-
	جمع کل	۱۲	۰	۱۲	۱۹۲	۰	۱۹۲	-

جدول ۳- دروس اختیاری

ردیف	نام درس	تعداد واحد			تعداد ساعات			پیش نیاز / هم نیاز
		نظری	عملی	جمع	نظری	عملی	جمع	
۱	متون تخصصی به زبان انگلیسی*	۲	۰	۲	۳۲	۰	۳۲	-
۲	هنر در خراسان دوره اسلامی	۲	۰	۲	۳۲	۰	۳۲	-
۳	متون کهن تخصصی به زبان عربی*	۲	۰	۲	۳۲	۰	۳۲	-
۴	مبانی و روش‌های تدوین تاریخ شفاهی*	۲	۰	۲	۳۲	۰	۳۲	-
۵	سمینار*	۲	۰	۲	۳۲	۰	۳۲	-
۶	روش‌ها و فنون آموزش تاریخ*	۲	۰	۲	۳۲	۰	۳۲	-
۷	نسخ خطی و اسناد*	۲	۰	۲	۳۲	۰	۳۲	-

^۱ رعایت ترتیب مباحث، توالی زمانی و تنظیم دروس پیش‌نیاز، موجب تدریس بخش گسترده‌ای از تاریخ خراسان ذیل این درس چهار واحدی شده است؛ اما از آنجاکه این دوره طولانی در حیطه تخصص یک استاد نیست، جهت سهولت تدریس، طرح این درس در دو بخش تقریباً مستقل نوشته خواهد شد.
* دروس ستاره‌دار مشترک با رشته تاریخ و تمدن ملل اسلامی است.

۸	تاریخ تعلیم و تربیت در اسلام*	۲	۰	۲	۳۲	۰	۳۲	-
۹	ادیان و فرق اسلامی در خراسان	۲	۰	۲	۳۲	۰	۳۲	-
۱۰	تاریخ اندیشه و جریان‌های فکری در خراسان	۲	۰	۲	۳۲	۰	۳۲	-
۱۱	تاریخ معاصر آسیای میانه و افغانستان	۲	۰	۲	۳۲	۰	۳۲	خراسان از صفویه تا پایان دوره قاجاریه
۱۲	زبان‌ها، گویش‌ها و اقوام در خراسان	۲	۰	۲	۳۲	۰	۳۲	-
۱۳	آموزش زبان روسی	۲	۰	۲	۳۲	۰	۳۲	-
۱۴	تاریخ و آموزش مقدماتی زبان ترکی و زیرشاخه‌های آن	۲	۰	۲	۳۲	۰	۳۲	-
۱۵	مآخذ شناسی تاریخ خراسان	۲	۰	۲	۳۲	۰	۳۲	-
۱۶	تاریخ تصوف در خراسان	۲	۰	۲	۳۲	۰	۳۲	-
۱۷	متون کهن تخصصی به زبان فارسی	۲	۰	۲	۳۲	۰	۳۲	-
۱۸	دروس انتخابی از سایر گروه‌های دانشگاه ^۳	۴	۰	۴	۶۴	۰	۶۴	-
	جمع کل	۳۸	۰	۳۸	۶۰۸	۰	۶۰۸	-

^۳ دانشجویان می‌توانند ۲ تا ۴ واحد درسی را به‌جای دروس اختیاری رشته، متناسب با موضوع پایان‌نامه، با تأیید استاد راهنما و موافقت گروه، از دروس سایر رشته‌های دانشگاه انتخاب کنند.

فصل سوم

سرفصل دروس

مشخصات درس

عنوان درس (فارسی): تاریخ خراسان پیش از اسلام

عنوان درس (انگلیسی): Pre- Islamic History of Khorasan

نوع درس: تخصصی پیش نیاز / هم نیاز: دارد ندارد پیش نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس

- آشنایی با نخستین سکونتگاه‌های بشری در خاک خراسان
- آگاهی از: دولت شهرهای خراسان و مراودات آن‌ها در روزگاران پیش از ورود آریایی‌ها
- بررسی منازعات سیاسی و دگرگونی‌های سیاسی - اقتصادی در روزگار هخامنشیان
- برآمدن اشکانیان و تأثیر آن بر تحولات خراسان
- شناخت ادیان، فرق و مسلک‌ها در خراسان پیش از اسلام

توانایی و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد

- توانایی تحلیل اسباب و علل نقش‌آفرینی سیاسی و شکوفایی اقتصادی - اجتماعی این ایالت در دوره اسلامی - برخلاف غالب نقاط دیگر ایران بر اساس داده‌های باستان‌شناسی و منابع تاریخی
- آگاهی از وضع دینی خراسان پیش از اسلام
- فهم دقیق سبب و روند جریان‌های فکری در سه سده نخست بعد از اسلام

سرفصل درس

- نخستین سکونتگاه‌های انسانی در خراسان بزرگ
- یافته‌های باستان‌شناسی و نخستین دولت شهرهای خراسان
- خراسان در اساطیر ایرانی
- مهاجرت آریایی‌ها و وحدت سرزمینی
- رقابت و منازعات در مرزهای شمال شرقی
- اشکانیان و فعالیت‌های سیاسی آنان در خراسان
- خراسان در دوره ساسانیان
- ساختار سیاسی - اقتصادی

- ساختار اجتماعی
- ادیان و فرق؛ اشتراکات و منازعات

روش یاددهی - یادگیری

- سخنرانی استاد
- معرفی و بررسی مهم ترین تحقیقات مربوط به کاوش های باستان شناسی و تاریخ خراسان پیش از اسلام
- بازدید از موزه آستان قدس، موزه بزرگ خراسان و سایت های باستان شناسی اطراف شهرستان مشهد
- انجام تکلیف توسط دانشجویان

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۲۵	%۲۵	نوشتاری: %۳۵	%۱۵
		عملکردی: -	

تجهیزات و امکانات مورد نیاز

نقشه های تاریخی

فهرست منابع

منابع اصلی

Khorasan, Encyclopaedia Iranica Online,
(https://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopaedia-iranica-online/khorasan-COM_12453)

جمعی از مؤلفان (۱۳۹۵). مدخل خراسان، دایره المعارف بزرگ اسلامی، جلد ۲۲، تهران.

رضا، عنایت الله (۱۳۶۵). ایران و ترکان در دوره ساسانیان؛ تهران.

قدرت دیزجی، مهرداد (۱۳۹۵). پارت و خراسان در دوره ساسانی: پژوهشی در جغرافیای تاریخی، تاریخ اسلام و ایران، شماره ۱۹.

لباف خانیکی، میثم (۱۳۹۴). گذری بر باستان شناسی خراسان، گزیده ای از یافته های باستان شناسی و نفایس فرهنگی - تاریخی

خراسان تهران: سازمان میراث فرهنگی.

مارکوارت، یوزف (۱۳۷۳). ایرانشهر بر مبنای جغرافیای موسی خورنی، ترجمه مریم میراحمدی؛ تهران، انتشارات اطلاعات:

منابع فرعی

چوکسی، جمشید (۱۳۸۷). گرشاسب؛ ستیز و سازش (زرتشتیان مغلوب و مسلمانان غالب)؛ ترجمه نادر میر سعیدی؛ تهران: ققنوس،

چاپ ۴.

زرین کوب، عبدالحسین (۱۳۸۰). روزگاران، تهران.

سامی، علی (۱۳۴۲). تمدن ساسانی، تهران.

فرامکین، گرگوار (۱۳۷۲). باستان‌شناسی در آسیای مرکزی، ترجمه صادق ملک شه میرزادی، تهران.

کالسنیکوف، الی ایوانوویچ (۱۳۸۹). ایران در آستانه یورش تازیان، ترجمه محمد رفیق یحیایی، تهران.

کریستین، آرتور (۱۳۹۳). ایران در زمان ساسانیان، ترجمه رشید یاسمی، ویراستاری حسن رضایی باغ بیدی، تهران.

Christensen, A. (1944). *L'Iran sous les Sassanides*, Copenhagen.

Gershevitch, I. (1985). *The Cambridge History of Iran, The Median and Achaemenian Periods*, edited by: Cambridge University Press.

Ghirshman, R. (1954). *Iran from the Earliest Times to the Islamic Conquest*, London.

Markwart, J. (1901). *Ērānšahr*, Berlin,

Pourshariati, P. (2008). *Decline and fall of the Sasanian Empire: The Sasanian-Parthian Confederacy and the Arab Conquest of Iran*. New York.

Rante, R. (2015). *Greater Khorasan, History, Geography, Archaeology and Material Culture*, Edited by Berlin, Degruyter.

Yarshater, E. (1983). *The Cambridge History of Iran, The Seleucid, Parthian and Sasanian Periods*, edited by; Cambridge University Press.

منابع اطلاعاتی

کوهستانی، حسین و دیگران (۱۳۹۴). تحلیلی بر نقش و جایگاه کنارانگیان طوس در دوره ساسانی و آغاز دوران اسلامی، پژوهشنامه خراسان بزرگ، شماره ۱۸.

لباف خانیکی، میثم (۱۳۹۳). تأثیرات متقابل نیشابور و راه ابریشم در دوره ساسانی، مطالعات باستان‌شناسی، دوره ششم - شماره ۱.
لباف خانیکی، میثم (۱۳۹۳). دیوارهای دفاعی خراسان: حلقه‌ای از یک زنجیره‌ی دفاعی قاره‌ای، پژوهش‌های باستان‌شناسی ایران، شماره ۶.

ظهوریان، مریم، فرزین، سامان (۱۳۹۹). جایگاه خراسان بزرگ در تحولات مذهبی و هنری شرق در دوره اشکانیان، مطالعات فرهنگی اجتماعی خراسان، شماره ۵۵.

ورجاوند، پرویز (۱۳۵۷). تمدن‌های پیش از تاریخ آسیای میانه (ماوراءالنهر)، بررسی‌های تاریخی، سال سیزدهم - شماره ۳.

لباف خانیکی، رجبعلی (۱۳۸۷). پنجکنت؛ تجلیگاه مشترکات فرهنگی ایران و توران، پاز، شماره ۲.

لباف خانیکی، رجبعلی (۱۳۹۱). مبادلات فرهنگی آنو و جوامع دیگر در دوران پیش از تاریخ، پاز، شماره ۱۱.

محمدی، علی، اکبری، امیر (۱۳۹۳). بررسی تحولات تاریخی خراسان در عهد ساسانی بر اساس آثار تاریخی و یافته‌های باستان‌شناسی، پژوهشنامه تاریخ، سال نهم، شماره ۳۶.

مشخصات درس

عنوان درس (فارسی): خراسان از ورود اسلام تا تشکیل دولت صفویه (بخش نخست)

عنوان درس (انگلیسی): Khorasan from Islamic Conquest to Arise Formation of the

SafavidsSafavid State (I)

نوع درس: تخصصی پیش نیاز/ هم نیاز: دارد ندارد پیش نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس

این درس که دوره‌ای طولانی از تاریخ خراسان را در برمی‌گیرد، در غالب دو بخش و توسط دو استاد متخصص در هر دوره تدریس می‌شود.

- آگاهی از زمینه و روند فتح خراسان به دست اعراب
- بررسی زمینه و سبب قیام ابو مسلم و جنبش‌های اجتماعی خراسان در سده دوم
- بررسی شرایط و روند برآمدن حکومت‌های نیمه‌مستقل و مستقل و احیای فرهنگ ایرانی از خاک خراسان
- شناخت علل و اسباب تفرق و زوال این ایالت از نیمه دوره سلاجقه

توانایی و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد

- آگاهی از روند ورود اعراب مسلمان و سبب پیشرفت کار آن‌ها در خراسان
- شناخت تغییرات ناشی از ورود قبایل عرب
- آگاهی از سبب نارضایی اهالی خراسان و شورش علیه خلافت امویان؛ اسباب برآمدن حکومت‌های نیمه‌مستقل در این ایالت؛ روند ورود ترکان به خراسان؛ تحلیل اسباب منازعات اجتماعی در سده ۵ و ۶
- شناخت و تحلیل زمینه‌ها و اسباب رواج معیشت شبانی و تبعات این گونه معیشت در خراسان.

سرفصل درس

- روند سلطه اعراب مسلمان بر خراسان
- خراسان در دوره امویان
- ورود اسلام، قبایل عرب و تغییرات ناشی از آن
- اسباب و زمینه‌های جنبش ابو مسلم خراسانی
- خراسان در دوره عباسیان

تغییرات ناشی از تغییر خلافت

جنبش‌های سیاسی - اجتماعی خراسان در سده دوم

- خراسان در دوره طاهریان

فراهم شدن زمینه‌های استقلال سیاسی - اجتماعی

اقدامات عمرانی طاهریان

پیامد شورش‌های مکرر و درازمدت خوارج

- خراسان سامانی

فراهم آوردن زمینه‌های شکوفایی دانش و ادبیات

اوضاع سیاسی - اقتصادی

رقابت و مراودات مذهبی

- ورود ترکان و تشکیل سلسله‌های ترک

غزنویان: رسمیت یافتن زبان فارسی

سلاجقه:

- تغییرات و منازعات سیاسی - اجتماعی خراسان

- تغییر پایتخت دولت مرکزی و تأثیر آن بر خراسان

خوارزمشاهیان: زمینه‌ها و علل شکست از مغولان

روش یاددهی - یادگیری

▪ سخنرانی استاد

▪ تحقیق بر اساس سرفصل دروس؛ معرفی و تحلیل منابع

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۲۰	%۲۰	نوشتاری: %۳۵	%۲۵
		عملکردی: -	

تجهیزات و امکانات موردنیاز

نقشه‌های تاریخی

منابع اصلی

- اکبری، مرتضی، شادمان، مسعود (۱۳۹۵). *از فرات تا هرات: رویکردی به روابط خلافت عباسی با حکومت‌های خراسان و ماوراءالنهر* (در قرون سوم و چهارم هجری / نهم و دهم میلادی)؛ نشر هاوار.
- باسورث، ادموند کلیفورد (۱۳۷۸). *تاریخ غزنویان؛ ترجمه حسن انوشه؛ تهران: امیر کبیر.*
- بلنیتسکی (۱۳۷۱)، *خراسان و ماوراءالنهر*، ترجمه پرویز ورجاوند، چاپ دوم، تهران، مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی.
- بوی، جان اندرو (۱۳۸۸). *تاریخ ایران کمبریج از آمدن سلجوقیان تا فروپاشی دولت ایلخانان*، جلد پنجم، ترجمه حسن انوشه، تهران: امیر کبیر.
- دنیل. التون. ل (۱۳۶۷). *تاریخ سیاسی اجتماعی خراسان*، ترجمه مسعود رجب نیا، تهران، انتشارات علمی و فرهنگی، چاپ اول.
- شیخ نوری، محمد امیر (۱۳۸۸). *تاریخ اسلام در آسیای مرکزی تا حمله مغول*، تهران: پژوهشکده فرهنگ و اندیشه اسلامی.
- جمعی از مؤلفان، (۱۳۹۵). *مدخل خراسان، نوشته دایره المعارف بزرگ اسلامی*، جلد ۲۲، تهران.
- ناجی، محمدرضا (۱۳۸۶). *فرهنگ و تمدن اسلامی در قلمرو سامانیان؛ تهران، امیر کبیر.*

:Khorasan, Encyclopaedia Iranica Online

(https://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopaedia-iranica-online/khorasan-COM_12453)

منابع فرعی

- اشپولر، برتولد (۱۳۷۳). *ایران در قرون نخستین اسلام*، جلد اول. ترجمه جواد فلاطوری. چاپ چهارم. تهران: علمی و فرهنگی.
- بارتولد و.و (۱۳۷۶). *تاریخ ترک‌های آسیای میانه*، ترجمه دکتر غفار حسینی، تهران، انتشارات توس.
- بولت، ریچارد (۱۳۶۴). *گروش به اسلام در قرون میانه*، ترجمه محمدحسین وقار. تهران: نشر تاریخ ایران.
- پطروشفسکی، ایلیا پاولویچ (۱۳۶۳). *اسلام در ایران*. ترجمه کریم کشاورز. چاپ هفتم. تهران: انتشارات پیام.
- رجایی، احمدعلی (۱۳۵۳). *پلی میان شعر هجایی و عروضی فارسی در قرون اول هجری*، تهران.
- الخطیب، عبدالله مهدی (۱۳۵۷). *حکومت بنی‌امیه در خراسان*، ترجمه باقر موسوی. بی‌جا: توکا.
- رنجبر، احمد (۱۳۶۳). *خراسان بزرگ*، تهران، امیر کبیر.
- زرین کوب، عبدالحسین (۱۳۸۶). *تاریخ ایران (بعد از اسلام)؛ تهران، امیر کبیر*، چاپ ۱۱.
- زکی، ایمان محمد (۱۳۹۳ ق). *الاحوال الاقتصادية فی خراسان: عصر سلاجقه*، قاهره.
- شعبان، م.ا (۱۳۸۶). *فراهم آمدن زمینه‌های سیاسی اجتماعی نهضت عباسیان در خراسان*، ترجمه پروین ترکمنی آذر. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- شمیسا، سیروس (۱۳۷۲). *کلیات سبک‌شناسی*، تهران.
- شمیسا، سیروس (۱۳۸۳). *سبک‌شناسی شعر*، تهران.
- شمیسا، سیروس (۱۳۸۸). *سبک‌شناسی شعر*، تهران.
- صدیقی، غلامحسین (۱۳۷۲). *جنبش‌های دینی ایرانی در قرن‌های دوم و سوم هجری؛ تهران: پازنگ.*

صفا، ذبیح‌الله (۱۳۷۱). *تاریخ ادبیات ایران*؛ تهران: فردوسی.

عزب، محمد سعد احمد (۱۴۳۰ ق). *الحیة الفکریة فی اقلیم خراسان فی العصر السلجوقی* (۴۲۹ - ۵۵۸ ه / ۱۰۳۷ - ۱۱۶۲ م)، قاهره.

عمادی، محمدحسن (۱۹۹۷ م). *خراسان فی العصر الغزنوی*، اردن: اربد الاردن.

غفرانی، علی (۱۳۸۷). *فرهنگ و تمدن اسلامی در ماوراءالنهر؛ از سقوط سامانیان تا برآمدن مغولان*، قم: علوم و فرهنگ اسلامی.

فرای، ریچارد ن. و دیگران (۱۳۸۱). *تاریخ ایران از فروپاشی ساسانیان تا آمدن سلجوقیان*، ترجمه حسن انوشه، چاپ پنجم، تهران، امیرکبیر.

فروزانی، سید ابوالقاسم (۱۳۸۱). *سیمجوریان نخستین دودمان قدرتمند ترک در ایران*؛ تهران: ایل شاهسون بغدادی.

کسانی، نورالله (۱۳۶۳). *مدارس نظامیه و تأثیرات علمی و اجتماعی آن*؛ تهران، امیرکبیر: چاپ ۲.

گیب، همیلتون. *فتوحات اعراب در آسیای مرکزی*، ترجمه محمدحسین احمدی‌پور (اختر شمال، بی تا) ص ۱۲۰.

لسترنج، جی (۱۳۳۷). *جغرافیای تاریخی سرزمین‌های خلافت شرقی*. ترجمه محمود عرفان. تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب.

محبوب، محمدجعفر (۱۳۴۵). *سبک خراسانی در شعر فارسی*، تهران.

مفتخری، حسین (۱۳۷۹). *خوارج در ایران تا اواخر قرن سوم هجری*، تهران: مرکز بازشناسی اسلام و ایران.

ناجی، محمدرضا (۱۳۸۶). *فرهنگ و تمدن اسلامی در قلمرو سامانیان*؛ تهران، امیرکبیر.

to Seljuq Rule in The Islamic East, Bosworth, Clifford Edmund, *The Transition from Ghaznavid East*, Phd Thesis, University of Edinburgh, 1961.

Bulliet, Richard. W, (1972). *The Patricians of Nishapur: A Study in Medieval Islamic Social History*, Cambridge, Mass.

Idem, *The Political-religious history of Nishapur in the eleventh century*, in *Islamic Civilization 950-1150*, Editor: D. S. Richards, Oxford, Brono Cassirer Publishers, 1973.

منابع مطالعاتی

ثنائی، حمیدرضا و بادکوبه‌هزازه، احمد (۱۳۹۱). «رویارویی اعیان خراسان و ماوراءالنهر با سیاست‌های مالی سامانیان و غزنویان؛ با

تأکید بر سیاست‌های ایشان در نیشابور»، *تاریخ و فرهنگ*، شماره ۸۸.

محسن رحمتی، محسن و روشنی، میترا (۱۳۹۵). *کرامیان و اوضاع اجتماعی خراسان در دوره غزنویان*، پژوهشنامه *تاریخ تمدن*

اسلامی سال چهل و نهم، شماره ۲.

س. ا. حسن (۱۳۵۰). *نخستین پرتو اسلام در خراسان بزرگ*، ترجمه مهدی غروی، بررسی‌های تاریخی شماره ۳۵.

سعیدیان جزئی، مریم (۱۳۹۴). *منابع درآمد مالی امویان در خراسان*، *مجله تاریخ و فرهنگ*، دوره ۴۷، شماره ۱: ۱۵۸-۱۳۷.

پات فریبا (۱۳۹۵). *اوضاع سیاسی - اقتصادی مرو در جاده خراسان تا حمله مغول*، *مطالعات تاریخ اسلام*، سال هشتم.

ROBERTO MARÍN-GUZMÁN; (1994). *The 'Abbasid revolution in Central Asia and Khurāsān: an analytical study of the role of taxation, conversion, and religious groups in its genesis*, *Islamic Studies*, Vol. 33, No. 2/3, Special Issue on Central Asia, pp. 227-252

مشخصات درس

عنوان درس (فارسی): خراسان از ورود اسلام تا تشکیل دولت صفویه (بخش دوم)

عنوان درس (انگلیسی): **Khorasan from Islamic Conquest to Formation of the Safavid**

State (II)

نوع درس: تخصصی پیش‌نیاز/ هم‌نیاز: دارد ندارد پیش‌نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس

- بررسی تحولاتی که منجر به فروپاشیدن خراسان در برابر هجوم مغولان گشت
- بررسی تبعات سیاسی و اقتصادی - اجتماعی اقدامات مغولان بر خراسان
- بررسی نتیجه روی کار آمدن تیموریان برای این ایالت.

توانایی و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد

- توانایی تحلیل عوامل درونی شکست از مغولان
- آگاهی از پیامد سیاست‌های کلی و منطقه‌ای مغولان بر وضع خراسان
- آگاهی از وضع سیاسی - اجتماعی خاص خراسان در دوره تیموریان و ره‌آورد سیاست‌های این سلسله.

سرفصل درس

- خراسان در دوره خوارزمشاهیان
- خراسان در روزهای زوال سلجوقیان
- زمینه و روند قدرت‌گیری خوارزمشاهیان
- سیاست خوارزمشاهیان و سبب دلسردی و تفرق اهالی خراسان
- خراسان در دوره مغولان
- روند سلطه مغولان و وسعت ویرانی آنها
- وضع سیاسی - اجتماعی خراسان در سلسله ایلخانان
- شهرها
- روستاها
- کوچ‌روها

• خراسان در دوره ملوک الطوائفی

○ طغایموریان

○ سربداران

○ آل کرت

• تیموریان و احیای وحدت سرزمینی خراسان

○ بازگشت پایتخت به خراسان و ره آوردهای آن

○ مراودات و منازعات فقه و تصوف

○ رقابت و منازعه تشیع و تسنن

○ وضع خراسان و زمینه‌های زوال تیموریان

روش یاددهی - یادگیری

سخنرانی استاد؛ کنفرانس دانشجویان؛ تحقیق بر اساس سرفصل دروس و معرفی و تحلیل منابع

روش ارزیابی

ارزیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۲۰	%۲۵	نوشتاری: %۳۵	%۲۰
		عملکردی: -	

تجهیزات و امکانات مورد نیاز

نقشه‌های تاریخی

فهرست منابع

منابع اصلی

<https://rch.ac.ir/article/paging>

<https://www.cgie.org.ir/fa/article-162/> دائرة المعارف - بزرگ - اسلامی

اقبال آشتیانی، عباس (۱۳۵۲). تاریخ مغول، تهران: امیرکبیر.

پطروشفسکی، ایلیا پاولوویچ (۱۳۶۶). تاریخ اجتماعی - اقتصادی ایران در دوره مغول، ترجمه یعقوب آژند، تهران: اطلاعات.

مدخل‌های آل کرت، بخارا، بلخ تیموریان، خراسان و خوارزمشاهیان، دایره المعارف بزرگ اسلامی:

مدخل‌های، بلخ تیموریان، خوارزمشاهیان، سامانیان و سربداران در دانشنامه جهان اسلام:

منابع فرعی

اشپولر، برتولد (۱۳۸۹). مغولان در تاریخ، ترجمه عبدالرسول خیراندیش، تهران.

بویل، جی، ای (۱۳۷۱). تاریخ دودمانی و سیاسی ایلخانیان، در تاریخ ایران کمبریج، ترجمه حسن انوشه، جلد ۵، تهران، امیرکبیر.

زرین کوب، عبدالحسین (بی تا). دنباله روزگاران ایران (از حمله عرب تا پایان عصر صفوی)، تهران: سخن ۱۳۸۱.

فراهانی منفرد، مهدی (۱۳۸۱). پیوند سیاست و فرهنگ در عصر زوال تیموریان، تهران: انجمن آثار و مفاخر فرهنگی.

نبی، ابوالفضل (۱۳۷۵). اوضاع سیاسی و اجتماعی ایران در قرن هشتم، مشهد.

قفس اوغلی، ابراهیم (۱۳۶۷). تاریخ دولت خوارزمشاهیان؛ ترجمه داود اصفهانیان؛ تهران، نشر گستره.

گوهری، مصطفی (۱۳۹۹). زمانه، زندگی و کارنامه ملاحسین واعظ کاشفی، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.

Roemer, H. R. (1986). The Successors of Timūr, *The Cambridge History of Iran*, vol. VI, ed. P. Jackson.

منابع مطالعاتی

ابراهیمی، سیده فهیمه (۱۳۹۸). خراسان در تلاطم روابط سیاسی ایران و خانات ماوراءالنهر از میانه دوره صفوی تا پایان افشاریه، فصلنامه تاریخ‌نامه ایران بعد از اسلام، دوره ۱۰، شماره ۱۹.

اشرفی، احمد (۱۳۹۱). جایگاه خراسان در سیاست مذهبی شاهان صفوی، پژوهشنامه تاریخ، شماره ۲۶، ۱-۲۲.

باوفا، ابراهیم (۱۳۸۸). سیاست مذهبی خوارزمشاهیان؛ نشریه تاریخ و تمدن اسلامی، سال پنجم، شماره نهم.

عباسی، جواد (۱۳۹۱). یارمحمدی، تکتم، تأثیر حملات و حکومت مغولان در جمعیت خراسان (۶۱۶-۷۳۶ ق)، تحقیقات تاریخ اجتماعی سال دوم، شماره ۱ (پیاپی ۳).

متولی، عبدالله، اصلانی، ابراهیم، فضلی، فاطمه (۱۳۹۳). پیامدهای تهاجمات ازبکان بر منطقه خراسان در دوره صفوی، پژوهشنامه تاریخ‌های محلی ایران سال دوم، شماره ۲ (پیاپی ۴).

مشخصات درس

عنوان درس (فارسی): خراسان از صفویه تا پایان دوره قاجاریه

عنوان درس (انگلیسی): **Khorasan from Safavid to the End of Qajar Period**

نوع درس: تخصصی پیش‌نیاز/ هم‌نیاز: دارد ندارد پیش‌نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس

- آگاهی از زمینه و روند زوال خراسان در دوره صفویه تا قاجاریه؛ اسباب اصلی این زوال
- بررسی تحلیل پیامد رقابت‌های استعماری روس و بریتانیا بر تحولات این منطقه
- آشنایی با قراردادهای سازنده مرزهای جدید خراسان

توانایی و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد

تحلیل زمینه و اسباب اصلی زوال و تفرق فرهنگی و سیاسی خراسان و نیز روند شکل‌گیری مرزهای جدید این ایالت

سرفصل درس

- زوال تیموریان
 - رقابت فرق و اقوام؛ برآمدن ازبکان در فرارودان
 - منازعه شیعه و سنی در خراسان
- خراسان در دوره صفویه
 - تقابل شیعه و سنی: جنگ مرو
 - هجوم ازبکان؛ غارت و تخریب
 - جنگ جام
 - انتقال و سکونت قبایل ترک و کرد
 - پیشه غارت؛ تاخت و غارت ازبکان و ترکمانان
 - ویرانی طوس؛ مهاجرت‌های گسترده
 - جنگ رباط پریان و آرامش نسبی در خراسان
 - احیای مسیرهای تجاری؛ ساخت‌وسازهای دولتی
 - رونق مجدد شهرها و آبادی‌ها

- زوال صفویه؛ قتل و غارت افغانان؛ ازبکان و ترکمانان
- رقابت قبایل خراسان؛ برآمدن نادر افشار
- تشکیل دولت افشاریه؛ طرح نافرجام احیای خراسان
- زوال افشاریه؛ شدت تاخت و غارت‌ها؛ تخلیه شهرها و ویرانی هزاران آبادی
- تشکیل قاجاریه؛
- امنیت کوتاه‌مدت
- جنگ‌های ایران و روس؛ تداوم تاخت و غارت در خراسان
- طرح نافرجام قاجاریه؛ تجدید مرزهای تاریخی خراسان
- مواجهه قدرت‌های استعماری در خاک خراسان؛
- قراردادهای پاریس و آخال؛ تفرق و مرزهای تحمیلی
- برقراری امنیت، رونق‌بخش‌های باقی‌مانده و جدا افتاده خراسان

روش یاددهی - یادگیری

- سخنرانی؛ معرفی، بحث و تبادل نظر بر اساس مقالات مطرح به زبان‌های فارسی و انگلیسی
- کنفرانس مختصر دانشجویان بر اساس سرفصل هر جلسه
- تحقیق بر اساس سرفصل دروس، معرفی و تحلیل منابع

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰٪	۲۰٪	نوشتاری: ۳۰٪ عملکردی: -	۳۰٪

تجهیزات و امکانات موردنیاز

نقشه‌های تاریخی

فهرست منابع

منابع اصلی

مدرس رضوی، محمدتقی (۱۳۷۸). سال‌شمار وقایع مشهد، به کوشش ایرج افشار، مشهد: بنیاد پژوهش‌های آستان قدس.

Haidar, M. (2002). *Central Asia in the Sixteenth Century*, New Delhi: Manohar,

فرهنگ جغرافیایی ایران، خراسان، به کوشش کارکنان وزارت جنگ انگلستان مستقر در هندوستان، ترجمه کاظم خادمیان، مشهد: به نشر، ۱۳۸۰.

Khorasan, Encyclopaedia Iranica Online:
(https://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopaedia-iranica-online/khorasan-COM_12453)

منابع فرعی

- اعتمادالسلطنه، محمدحسن خان (۱۳۲۶). *مطلع الشمس*، تهران: سازمان شاهنشاهی خدمات اجتماعی.
- بهمنی قاجار، محمدعلی (۱۳۸۶). *ایران و افغانستان: از یگانگی تا تعیین مرزهای سیاسی*، تهران: وزارت امور خارجه.
- ترزیو، پیو کارلو (۱۳۵۹). *رقابت روس و انگلیس در ایران و افغانستان*، تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب.
- خانیکوف، ن؛ و (۱۳۷۵). *سفرنامه خانیکوف*، ترجمه اقدس یغمائی و ابوالقاسم بی گناه، مشهد: به نشر.
- خراسان در اسناد امین الضرب (سالهای ۱۲۸۲-۱۳۵۱ ق)، به کوشش ایرج افشار، نرگس پدرام و مژده مهدوی، تهران: ثریا ۱۳۹۰.
- شمیم، علی اصغر (۱۳۷۰). *ایران در دوره سلطنت قاجار*، تهران.
- فریدی مجید، فاطمه و ملک پور، نجمه (۱۳۸۸). *سرگذشت تقسیمات کشوری ایران*، به کوشش حسن حبیبی، تهران.
- کاظمزاده، فیروز (۱۳۵۴). *روس و انگلیس در ایران (۱۹۱۴-۱۸۶۴)*، پژوهشی در مورد امپریالیسم، ترجمه منوچهر امیری، تهران: فرانکلین.
- کرزن، ج. ن (۱۳۸۰). *ایران و قضیه ایران*، ترجمه غلامعلی وحید مازندرانی، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی چ ۵.
- مجموعه مخابرات آصف الدوله از خراسان در آغاز مشروطه، به کوشش محمد گلبن، پیام بهارستان، دوره دوم، سال چهارم، شماره ۱۶، تابستان ۱۳۹۱.
- محمدحسین مهندس (۱۳۵۶). *سفرنامه رکن الدوله به سرخس و گزارش محمدحسین مهندس به مؤید الدوله*، به کوشش محمد گلبن، تهران: سحر.
- منشی، محمدعلی (۱۳۵۶). *سفرنامه رکن الدوله به سرخس و گزارش محمدحسین مهندس به مؤید الدوله*، به کوشش محمد گلبن، تهران: سحر.
- موزر، هنری (۱۳۵۶). *سفرنامه ترکستان و ایران*، ترجمه علی مترجم، به کوشش محمد گلبن، تهران: سحر.
- ناطق، هما (۱۳۵۷). *عباس میرزا و ترکمانان خراسان، از ماست که بر ماست*، چند مقاله، تهران: نشر آگاه.
- نجم آبادی، افسانه (۱۹۹۵). *حکایت دختران قوچان (از یادرفته‌های انقلاب مشروطه)*، سوئد: باران.
- وامبری، آرمین (۱۳۸۷). *سیاحت درویشی دروغین در خانات آسیای میانه*، فتحعلی خواجه‌نوریان. شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.
- هاپکرک، پیترو (۱۳۷۹). *بازی بزرگ، عملیات جاسوسی روس و انگلیس در آسیای مرکزی و ایران*، ترجمه رضا کامشاد، تهران: نیلوفر.

Curzon, G. N, (1889). *Russia in Central Asia in 1889 and Anglo-Russian question*, London.

Fraser, J. B, (1825). *Narrative of a journey into Khorasan in the years 1821-2*, London.

منابع مطالعاتی

احمدی، حمید، خوش‌بین، ملیحه (۱۳۹۳). «مشروطیت در مشهد: زمینه‌ها، فرایندها و سیاست‌های روسیه» فصلنامه علمی-پژوهشی تاریخ اسلام و ایران، دانشگاه الزهراء، سال بیست و چهارم، دوره جدید، شماره ۲۱، بهار.

بینا، علی‌اکبر (۱۳۴۸). روابط سیاسی: جنبه‌های سیاسی و دیپلماسی مسئله هرات و افغانستان (در دوره قاجاریه تا معاهده پاریس)، بررسی‌های تاریخی، شماره ۱۹.

پی‌لوفت، جی (۱۳۸۰). سیاست بریتانیا در شرق ایران طی جنگ جهانی اول، ترجمه مریم بهرامیان، تاریخ روابط خارجی، شماره ۷ و ۸.

فدایی، احمد (۱۳۶۹). توزیع و تراکم جمعیت استان خراسان، تحقیقات جغرافیایی، شماره ۱۸.

Ivanov, W. (1926). Notes on the Ethnology of Khurasan, *The Geographical Journal*, Vol. 67, No. 2, 143-158.

Volodarsky, M. (1983). Persia and the Great Powers, 1856-1869, *Middle Eastern Studies*, Vol. 19, No. 1, 75-92

Volodarsky, M. (1985). Persia's Foreign Policy between the Two Herat Crises, 1831-56, *Middle Eastern Studies*, Vol. 21, No. 2, 111-151.

مشخصات درس

عنوان درس (فارسی): جغرافیای تاریخی خراسان

عنوان درس (انگلیسی): Historical Geography of Khorasan

نوع درس: تخصصی پیش نیاز / هم نیاز: دارد ندارد پیش نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس

- آگاهی از حدود مرز متغیر خراسان و مفاهیم فرهنگی، طبیعی و سیاسی جغرافیای آن؛ راه‌ها و مسیرهای مواصلاتی
- تحلیل شرایط اقتصادی و سبب تغییر و تحول آن
- بررسی شیوه‌های معیشت، تولیدات و واردات
- تحلیل منابع جغرافیایی خراسان

توانایی و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد

- توانایی تحلیل سبب اختلاف منابع در تعیین حدود مرز خراسان و سیال بودن این مرزها
- تحلیل سبب تغییرات و جنبش‌های اجتماعی در نتیجه آگاهی از عوامل اقتصادی
- تحلیل تأثیر پدیده‌های جغرافیایی خراسان بر رخداد‌های تاریخی شاخص

سرفصل درس

- منابع پژوهش در جغرافیای تاریخی خراسان
- حدود مرز متغیر
- مسیرها و راه‌های مواصلاتی
- ارباع و تقسیم‌بندی‌های اداری
- شیوه‌های معیشت؛ شهری، روستایی، کوچ‌نشینی
- نقشه و محلات شهری
- منابع آب
- کشاورزی
- معادن و صنایع دستی
- بازارها و بازرگانی

روش یاددهی - یادگیری

- سخنرانی استاد و معرفی و بررسی نقشه‌های تاریخی
- انجام تکلیف بر اساس سرفصل دروس توسط دانشجو

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۲۰	%۲۰	نوشتاری: %۳۰	%۳۰
		عملکردی: -	

تجهیزات و امکانات موردنیاز

نقشه‌های تاریخی

فهرست منابع

منابع اصلی

مدخل خراسان در دانشنامه جهان اسلام، دایره المعارف بزرگ اسلامی و ایرانیکا: به آدرس:

[https://rch.ac.ir/article/Details/8484?خراسان-\(۲\)](https://rch.ac.ir/article/Details/8484?خراسان-(۲))

Khorasan, Encyclopaedia Iranica Online:
(https://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopaedia-iranica-online/khorasan-COM_12453)

ثنائی، حمیدرضا؛ مجتهدی، مهدی (۱۳۹۷). تحول مفهوم خراسان در آثار جغرافی نویسان مسلمان در سده‌های ۳ و ۴ ق، پژوهشنامه خراسان بزرگ، شماره ۳۰.

ثنائی، حمیدرضا و عبدالرحیم قنوت (۱۳۹۶). صنایع عمده نیشابور در سده‌های ۳ تا ۶ ق/۹ تا ۱۲ م بر پایه داده‌های باستان‌شناختی و منابع مکتوب، پژوهش‌های تاریخی، شماره ۳۶.

قدرت دیزجی، مهرداد (۱۳۹۵). پارت و خراسان در دوره ساسانی: پژوهشی در جغرافیای تاریخی، تاریخ اسلام و ایران شماره ۱۹.

لسترنج، جی (۱۳۳۷). جغرافیای تاریخی سرزمین‌های خلافت شرقی. ترجمه محمود عرفان. تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب.

منابع فرعی

افشین، یدالله (۱۳۷۳). رودخانه‌های ایران، تهران.

جعفری، عباس (۱۳۷۶). رودها و رودنامه ایران، تهران.

فرهنگ جغرافیایی رودهای کشور (۱۳۸۲). تهران: گیتاشناسی.

فرهنگ جغرافیایی کوه‌های کشور (۱۳۷۹). تهران: سحاب.

فریدی مجید، فاطمه و ملک‌پور، نجمه (۱۳۸۸). سرگذشت تقسیمات کشوری ایران، به کوشش حسن حبیبی، تهران.

مشخصات درس

عنوان درس (فارسی): روش تحقیق در تاریخ

عنوان درس (انگلیسی): Research Methods in History

نوع درس: تخصصی پیش نیاز / هم نیاز: دارد ندارد پیش نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس

- آشنایی با روش های پژوهش تاریخی
- کسب مهارت نگارش طرح پایان نامه و مقاله علمی در حوزه تاریخ.

توانایی و شایستگی هایی که درس پرورش می دهد

- آشنایی با رویکردهای پژوهش در مسائل تاریخی
- توانایی تشخیص پژوهش خوب و اصیل از غیر آن

سرفصل درس

- انواع پژوهش های دانشگاهی
- پژوهش های موضوع محور یا روشنگرانه
- پژوهش های مسئله محور، مفهوم متغیر و انواع آن
- پژوهش های ترکیبی
- کشف موضوع یا مسئله پژوهش
- روش شناسی در پژوهش های تاریخی
- روش طرح پیشنهاد پژوهش / پایان نامه
- پیشینه پژوهش و شیوه نقد و بررسی آنها
- شناسایی منابع پژوهش، گردآوری داده ها
- نقد و پالایش داده ها
- نگارش متن و تحلیل داده ها
- بخش های گوناگون پژوهش: عنوان، مقدمه، پیشینه تحقیق، معرفی و نقد منابع، شیوه ارجاع دهی و ...

روش یاددهی - یادگیری

سخنرانی و پرسش و پاسخ، تمرین نگارش طرح به شیوه کارگاهی، معرفی و بررسی مقالات و پایان‌نامه‌های برجسته، بازدید از مراکز اسناد.

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۲۰	%۲۰	نوشتاری: %۳۰	%۳۰
		عملکردی: -	

فهرست منابع

منابع اصلی

حافظ نیا، محمدرضا (۱۳۹۳). روش تحقیق در علوم انسانی، ویراست ۳، تهران: سمت.
دلاور، علی (۱۳۸۲). مبانی نظری و عملی پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی، تهران: رشد.
عدالت‌نژاد، سعید (۱۳۹۳). راهنمای نگارش پژوهش‌های دانشگاهی (مقاله، رساله و کتاب)، تهران: نیلوفر.
ملائی توانی، علیرضا (۱۳۸۷). درآمدی بر روش پژوهش در تاریخ، تهران: نشر نی.
موحد، ضیاء (۱۳۹۱). البته واضح و مبرهن است که. (رساله‌ای در مقاله‌نویسی)، تهران: موسسه حکمت و فلسفه ایران.

منابع فرعی

حضرتی، حسن (۱۳۹۱). روش پژوهش در تاریخ‌شناسی (با تأکید بر اصول و قواعد رساله‌نویسی)، تهران: پژوهشکده امام خمینی و انقلاب اسلامی.
قائم‌مقامی، جهانگیر (۱۳۵۸). روش تحقیق در تاریخ‌نگاری، تهران: دانشگاه ملی.
کیتسن کلارک، جورج س. (۱۳۶۲). مقدمه‌ای بر روش تحقیق در تاریخ، ترجمه اوانس اوانسیان، تهران: اساطیر.
نورایی، مرتضی (۱۳۸۷). راهنمای نگارش در تاریخ، مشهد: جهاد دانشگاهی.

Le Goff, J. & Pierre, N. (1985). *deconstructing the Past: Essays in Historical Methodology*, Cambridge University Press.

Mauris, R. & Page, M. E. (2002). *A Short Guide to Writing about History*, New York,

Wilson, Norman J. (2014). *History in Crisis? Recent Directions in Historiography*, Messiah College, Pennsylvania,

مشخصات درس

عنوان درس (فارسی): متون تخصصی به زبان انگلیسی

عنوان درس (انگلیسی): Specialized Texts in English

نوع درس: اختیاری پیش نیاز / هم نیاز: دارد ندارد پیش نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس

آشنایی با اصول ترجمه و مهارت فهم و ترجمه متون تخصصی

توانایی و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد

- توانایی فهم متون و ترجمه مقدماتی متون تخصصی تاریخ
- استفاده از متون انگلیسی در پژوهش‌ها.

سرفصل درس

- اصول و مبانی ترجمه
- اهمیت زبان انگلیسی در مطالعات و پژوهش دانشگاهی
- معرفی و بررسی پژوهش‌هایی برای آشنایی با فنون ترجمه
- ترجمه متون تخصصی در هر جلسه

روش یاددهی - یادگیری

تلفیقی از روش‌های سخنرانی، مشارکتی و پرسش و پاسخ

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۲۰	%۲۰	نوشتاری: %۳۰	%۳۰
		عملکردی: -	

فهرست منابع

منابع اصلی

متون تخصصی پیشنهادی برای ترجمه: مدخل‌های شهرها و اشخاص برجسته خراسان بزرگ (از جمله مدخل‌های: khorasan/ در: (khurasan; BUKHARA; Nishapur; HARĀT; etc.

Encyclopædia Iranica:

<https://www.iranicaonline.org/>

Encyclopaedia of Islam, Second Edition:

<https://referenceworks.brillonline.com/browse/encyclopaedia-of-islam-2>

Encyclopaedia of Islam, three:

<https://referenceworks.brillonline.com/browse/encyclopaedia-of-islam-3>

منابع فرعی

Mollanazar, H. (2006). *Principles and Methodology of translation*, Tehran.

افشاری، مهدی (۱۳۷۷). سی سال ترجمه، سی سال تجربه: سخن میگویند از تجربیات خویش: بهاء‌الدین خرمشاهی، نجف دریابندری، کامران فانی، صفدر تقی‌زاده، به کوشش تهران: انوار دانش.

امامی، کریم (۱۳۸۵). از پست و بلند ترجمه: هفت مقاله، تهران: نیلوفر.

صفا زاده، طاهره (۱۳۵۹). اصول و مبانی ترجمه: تجربه و تحلیلی از فن ترجمه، تهران: دانشگاه ملی.

صفوی، کورش (۱۳۷۱). هفت گفتار درباره ترجمه، تهران: ماد.

علاء‌الدین، بازارگادی (۱۳۶۲). فن ترجمه انگلیسی، تهران: امیرکبیر.

لطفی پور ساعدی، کاظم (۱۳۷۱). درآمدی بر اصول و روش ترجمه، تهران: نشر دانشگاهی.

مشخصات درس

عنوان درس (فارسی): هنر در خراسان دوره اسلامی

عنوان درس (انگلیسی): Art in Khorasan (Islamic Period)

نوع درس: اختیاری پیش نیاز / هم نیاز: دارد ندارد پیش نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس

- آگاهی از آثار معماری خراسان در ادوار مختلف اسلامی، هنرهای اصلی رایج
- تحلیل ریشه‌ها، سبک‌ها و ابداعات در هنرها و آثار معماری برجای مانده

توانایی و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد

- توانایی تعیین دوره هر یک از آثار به جای مانده
- آگاهی از ریشه، سبک و تزئینات هر دوره
- اطلاع از هنرهای مستظرفه رایج و ابداعات در میان آن‌ها

سرفصل درس

- ریشه‌های هنر معماری و صنایع مستظرفه در خراسان
- معماری دوره سامانیان؛ آثار به جای مانده، مصالح و تزئینات
- معماری دوره غزنویان؛ نوع، مصالح و تزئینات بناها
- معماری و صنایع مستظرفه در دوره سلجوقی، ابداعات، آثار به جای مانده
- آثار به جای مانده از دوره ایلخانان، نوع بنا و تغییرات و منشأ آن‌ها
- دوره تیموری؛ عصر اعتلای معماری در خراسان: معماری و نقاشی
- معماری صفویان در خراسان؛ آثار و تزئینات
- خراسان افشاریه: معماری مختلط
- معماری دوره قاجاریه در خراسان

روش یاددهی - یادگیری

سخنرانی استاد، دعوت از هنرمندان معمار، بازدید از موزه‌ها و آثار معماری در پهنای خراسان بزرگ (از سمرقند و بخارا تا هرات و مشهد)

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۲۵	%۲۰	نوشتاری: %۳۰	%۲۵
		عملکردی: -	

تجهیزات و امکانات موردنیاز

عکس و اسلاید از بناها و آثار هنری

فهرست منابع

منابع اصلی

اوکین، برنارد (۱۳۸۶). معماری تیموری در خراسان، ترجمه علی آخشینی، مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی.
 پاکباز، روئین (۱۳۸۰). نقاشی ایران از دیرباز تا امروز، تهران: زرین و سیمین.
 پوپ، آرتور اپهام (۱۳۷۳). معماری ایران، تهران: فرهنگان.
 فصلنامه گلستان هنر (۱۳۸۴). در تاریخ هنر و معماری ایران زمین، تهران: فرهنگستان هنر، انتشار از.
 کیانی، محمد یوسف (۱۳۷۶). تزئینات وابسته به معماری ایران، دوران اسلامی، تهران: سازمان میراث فرهنگی کشور.
 کیانی، محمد یوسف (۱۳۷۹). تاریخ هنر و معماری ایران در دوره اسلامی، تهران: سمت.
 گلچین عارفی، مهدی (۱۳۹۶). مدخل سمرقند، هنر و معماری، دانشنامه جهان اسلام، ج. ۲۴، تهران: دایره المعارف اسلامی.
 مانزو، ژان پل (۱۳۸۰). هنر در آسیای مرکزی، مترجم محمد موسی هاشمی گلپایگانی، مشهد: شرکت به‌نشر.

منابع فرعی

پوپ، آرتور اپهام (۱۳۶۹). آشنایی با مینیاتورهای ایران: بررسی و تحقیق در مورد ریشه هنر مینیاتور تهران: بهار.
 پوپ، آرتور اپهام (۱۳۷۷). سیر و صور نقاشی ایران، تهران: مولی.
 پورتر، ونیتا (۱۳۸۰). کاشی‌های اسلامی، ترجمه مهناز شایسته فر، تهران: موسسه مطالعات هنر اسلامی.
 پیرنیا، محمد کریم (۱۳۷۱). آشنایی با معماری اسلامی ایران (ساختمان‌های درون‌شهری و برون‌شهری)، تهران: علم و صنعت.
 پیرنیا، محمد کریم (۱۳۸۰). سبک‌شناسی معماری ایرانی، به کوشش غلامحسین معماریان، تهران.
 عباسیان، میر محمد (۱۳۷۰). تاریخ سفال و کاشی در ایران، تهران: گوتنبرگ.
 غیاث‌آبادی، رضا (۱۳۸۲). بناهای تقویمی و نجومی ایران (رصدخانه‌های ایران)، تهران.
 فلامکی، محمد منصور (۱۳۹۲). اصل‌ها و خوانش معماری ایرانی، تهران: نشر فضا.

- کیانی، محمد یوسف (۱۳۸۰). *پیشینه سفال و سفالگری در ایران*، تهران: نسیم دانش.
- گلمبک، لیزا و دونالد ویلبر (۱۳۷۴). *معماری تیموری در ایران و توران*، ترجمه کرامت الله افسر، تهران.
- هوف، دیتریش (۱۳۶۶). *گنبدها در معماری اسلامی*، ترجمه کرامت الله افسر، معماری ایران (دوره اسلامی)، به کوشش محمد یوسف کیانی، تهران.
- هیلنبراند، رابرت (۱۳۶۶). «مقابر»، ترجمه کرامت الله افسر، معماری ایران (دوره اسلامی) به کوشش محمد یوسف کیانی، تهران.
- هیلنبراند، رابرت، (۱۳۸۰). *معماری اسلامی*، ترجمه باقر آیت‌الله‌زاده شیرازی، تهران.
- ویلبر، دونالد (۱۳۴۶). *معماری اسلامی ایران در دوره ایلخانان*، تهران: بنگاه نشر.
- یعقوب آژند (۱۳۹۲). *نگارگری ایران (پژوهشی در تاریخ نقاشی و نگارگری ایران)*، تهران: سمت.
- Dimand, M.A. (1937). *Studies in Islamic Ornament. Some Aspects of Omayyad and Early Abbasid Ornament*, Arts Islamica, Vol. 4.
- Golombek, L. & M. Subtelny (eds.), (1992). *Timurid Art and Culture: Iran and Central Asia in the Fifteenth Century*, Leiden.
- Gray, B. (ed.), (1979). *The Arts of the Book in Central Asia*, Paris/London.
- Gray, B. (1986). *The Pictorial Arts in the Timurid Period*, *The Cambridge History of Iran*, vol. VI, ed. P. Jackson, Cambridge.
- Grube, E. (1968). *The Classical Style in Islamic Painting. The Early School of Herat and Its Impact on Islamic Painting of the Later 15th, the 16th and 17th Centuries. Some Examples in American Collections*, Venice.
- Lukonin, V. & Ivanov, A. (2007). *Central Asian Art*, Parkstone International.
- Bernard, O. (1987). *Timurid architecture in Khurasan*, California; Mazda Publishers in association with Undena publications.
- Pugachenkova, G. & Galerkina, O. (1979). *Miniatures of Central Asia in Selected Examples from Soviet and Foreign Collections*, Moscow.
- Schmitz, B. (1981). *Miniature Painting in Harāt, 1570-1640*, unpublished Ph.D. dissertation, New York University.
- Soudavar, A. (1992). *Art of the Persian Courts: Selections from the Art and History Trust Collection*, New York.
- Wade, D. (1976). *Pattern in Islamic Art*, New York.

منابع مطالعاتی

- جلالی، میثم (۱۳۹۲). *کاشی‌های زرین‌فام حرم امام رضا، مشکوه (ش. ۱۱۹، تابستان)*.
- شیخی، علیرضا (۱۳۹۸). *مطالعه تطبیقی مضامین کتیبه‌ها در آثار چوبی وابسته به معماری در حرم مطهر امام رضا (ع)*، *مرمت و معماری ایران*، شماره ۲۰.

حسینی نیا، سید مهدی و دیگران (۱۳۹۵). مقایسه کتیبه‌نگاری دو مسجد: گوهرشاد و کبود، پژوهش‌های باستان‌شناسی / ایران، شماره ۱۱.

سامی، علی (۱۳۵۵). «معماری ایران در عهد ساسانی: مداین»، هنر و مردم (س ۱۴)، تهران.

لطفی زاده، شهین (۱۳۵۹). یوه‌های معماری ایران (شیوه خراسانی)، اثر (ش. ۱)، تهران.

ورجاوند، پرویز (۱۳۵۵). استمرار هنر معماری و شهرسازی ایران پیش از اسلام در دوران اسلامی، هنر و مردم، سال ۱۵.

Schmitz, B. (1987). The Relation between Mughal and Central Asian Painting in the Seventeenth Century, in *Proceedings of the Second European Seminar of Central Asian Studies, University of London, 7-10* (forthcoming).

مشخصات درس

عنوان درس (فارسی): متون کهن تخصصی به زبان عربی

عنوان درس (انگلیسی): Ancient Specialized Texts in Arabic

نوع درس: اختیاری پیش‌نیاز/ هم‌نیاز: دارد ندارد پیش‌نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس

آشنایی با فنون درک متون و ترجمه آثار تخصصی، به‌ویژه آثار تاریخی و جغرافیای تاریخی به زبان عربی.

توانایی و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد

- فهم متون تخصصی و مهارت در ترجمه آن‌ها
- توانایی استفاده از متون تاریخی و جغرافیایی عربی در پژوهش‌های تاریخی

سرفصل درس

- ضرورت فهم متون تخصصی عربی و استفاده از متن زبان اصلی در پژوهش‌های تاریخی
- روش‌های درک متن و نحوه استفاده از فرهنگ‌های لغت مختلف
- دستور زبان عربی و اهمیت آن در فهم و ترجمه متون
- ترجمه منابع اصلی (از دسته‌های گوناگون منابع تاریخی و جغرافیایی) در هر جلسه

روش یاددهی - یادگیری

تلفیقی از روش‌های سخنرانی، مشارکتی، پرسش و پاسخ؛ و انجام تکالیف توسط دانشجویان

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۲۰	%۲۰	نوشتاری: %۳۰	%۳۰
		عملکردی: -	

فهرست منابع

منابع اصلی

متون تاریخی و جغرافیایی از جمله (تاریخ یعقوبی، تاریخ طبری، اخبار الطوال، فتوح البلدان بلاذری، البدء و التاریخ، الکامل ابن اثیر، طبقات ابن سعد، طبقات سبکی، البلدان یعقوبی، مسالک و الممالک ابن خردادبه، احسن التقاسیم مقدسی، معجم البلدان یاقوت حموی و ...)

منابع فرعی

- زرکوب، منصوره (۱۳۷۳). روش نوین فن ترجمه (فارسی - عربی، عربی - فارسی)، تهران: مانی.
- صفارزاده، طاهره (۱۳۵۹). اصول و مبانی ترجمه: تجربه و تحلیلی از فن ترجمه، تهران: دانشگاه ملی.
- معروف، یحیی (۱۳۸۰). فن ترجمه از عربی به فارسی و فارسی به عربی، تهران: سمت.
- ناظمیان، رضا (۱۳۸۱). روش‌هایی در ترجمه از عربی به فارسی، تهران: سمت.

مشخصات درس

عنوان درس (فارسی): مبانی و روش‌های تدوین تاریخ شفاهی

عنوان درس (انگلیسی): Principles and Methods of Compiling Oral History

نوع درس: اختیاری پیش‌نیاز/ هم‌نیاز: دارد ندارد پیش‌نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس

مهارت مصاحبه و گردآوری داده‌های تاریخی از طریق مصاحبه دیداری یا شنیداری

توانایی و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد

- مهارت برقراری ارتباط حرفه‌ای با مصاحبه‌گران و پرسش‌های اصولی از ایشان
- مهارت تدوین داده‌های تاریخ شفاهی

سرفصل درس

- اهمیت و کارکردهای تاریخ شفاهی
- تاریخ تاریخ شفاهی
- الزامات و اصول تاریخ شفاهی
- منابع تاریخ شفاهی
- روش‌های انجام مصاحبه
- نحوه تدوین داده‌های شفاهی

روش یاددهی - یادگیری

تلفیقی از روش‌های سخنرانی، سخنرانی یا مصاحبه با متخصصان حوزه تاریخ شفاهی، تمرین، ارائه و پرسش و پاسخ، مصاحبه دانشجویان در مورد موضوعات تخصصی

روش ارزیابی

ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۲۰	%۲۰	نوشتاری: %۳۰	%۳۰
		عملکردی: -	

فهرست منابع

- توکلی، فائزه (۱۳۹۶). تاریخ شفاهی: مبانی نظری، روش‌شناسی. تهران: سوره مهر.
- حسن‌آبادی، ابوالفضل (۱۳۸۶). تاریخ شفاهی و تاریخ‌نگاری در متون تاریخی (با تکیه بر کتاب تاریخ بیهقی)، کتاب ماه تاریخ و جغرافیا، ۸-۱۶.
- سامر، باربارا. (۱۳۹۷). راهنمای تاریخ شفاهی، ترجمه رضا مهاجر، تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.
- طبری، علی (۱۳۹۰). تدوین در تاریخ شفاهی: مجموعه مقالات هفتمین و هشتمین همایش تاریخ شفاهی، تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی.
- عزیزی، غلامرضا (۱۳۸۴). آنا تومی تاریخ شفاهی، ماهنامه اندیشه و تاریخ سیاسی ایران معاصر، سال چهارم، شماره ۳۴.
- Yow, Valerie R. (2014). *Recording Oral History: A Guide for the Humanities and Social Sciences*, Third edition, Rowman & Littlefield Publishers.
- Ritchie, Donald A. (2003). *Doing Oral History*, 2nd Edition, Oxford University Press.

منابع مطالعاتی

مقالات متعدد در نشریه دو فصلنامه پژوهش‌های تاریخ شفاهی، به آدرس:

<http://joralh.nlai.ir/>

مشخصات درس

عنوان درس (فارسی): **سمینار**

عنوان درس (انگلیسی): **Seminar**

نوع درس: اختیاری پیش نیاز/ هم نیاز: دارد ندارد پیش نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس

- تکمیل و تعمیق مطالب درس روش تحقیق و آشنایی تعاملی دانشجویان با شیوه‌های پژوهش علمی
- شناخت (اجزای) مقاله، کتاب و پایان‌نامه و نشریه علمی و پژوهش‌های اصیل در هر حوزه
- آشنایی با انواع انتحال، پیشگیری از آن و سامانه‌های مشابه‌یابی
- آشنایی با روش‌های موضوع‌یابی برای پایان‌نامه و مقاله (با توجه به تخصص‌های گروه)

توانایی و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد

- درک تفاوت منابع با پژوهش‌ها و پژوهش‌های علمی با ژورنالیستی
- شناسایی اعتبار منابع (اصیل) پژوهشی و مطالب زرد

سرفصل درس

نیمی از جلسات این درس، به صلاح‌دید استاد مربوط، به مطالعه منابع روش تحقیق و شیوه‌های پژوهش و نگارش علمی و به‌ویژه معرفی مهم‌ترین پژوهش‌های مربوط به تاریخ خراسان بزرگ اختصاص خواهد یافت. نیمه دیگر جلسات درس، به مطالعه، بررسی و آگاهی از پژوهش‌های اعضای گروه و شنیدن ارائه‌ها و یافته‌های هر کدام از ایشان می‌پردازد.

روش یاددهی - یادگیری

- مطالعه منابع از پیش تعیین شده توسط دانشجویان
- سخنرانی استاد و توضیح فنون نگارش و پژوهش علمی
- ارائه یافته‌ها و آثار علمی هر کدام از اعضای گروه توسط خود ایشان
- مشارکت دانشجویان در بحث‌های کلاسی و انجام تکالیف مربوط به هر جلسه

روش ارزیابی

پروژه	آزمون نهایی	میان ترم	ارزشیابی مستمر
%۲۵	نوشتاری: %۲۵	%۲۵	%۲۵
	عملکردی: -		

فهرست منابع

منابع اصلی و فرعی این کلاس متنوع و بر اساس موضوع بحث هر جلسه معرفی خواهد شد و به صلاحدید استاد درس در هر ترم تغییر خواهد یافت. باوجوداین، تمرکز اصلی، پیش مطالعه مقاله‌ها و آثار پژوهشی اعضای گروه - به‌ویژه پژوهش‌های مربوط به تاریخ خراسان. برای آشنایی با تخصص هر کدام از ایشان است. همچنین، مطالعه منابعی که اصول انشایی نگارش و ویرایش متون علمی را آموزش می‌دهند.

از جمله:

ارژنگ، غلامرضا (۱۳۹۰). *ویرایش زبانی: برای زبان نوشتاری فارسی امروز*، تهران: نشر قطره.

صلح‌جو، علی (۱۳۹۱). *نکته‌های ویرایش*، تهران: نشر مرکز.

گروهی از نویسندگان (۱۳۸۹). *ویرایش از زبان ویراستاران: آنچه نویسندگان باید درباره کار ویراستاران بدانند*، ترجمه رزا افتخاری و دیگران، تهران: کتاب مهناز.

مشخصات درس

عنوان درس (فارسی): روش‌ها و فنون آموزش تاریخ

عنوان درس (انگلیسی): History Teaching Methods and Techniques

نوع درس: اختیاری پیش‌نیاز/ هم‌نیاز: دارد ندارد پیش‌نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس

مهارت آموزش تاریخ در مدرسه و دانشگاه

توانایی و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد

- آگاهی از اصول تدریس و مهارت‌های روانشناسی آموزش تاریخ
- توانایی تدوین طرح درس و استفاده از ابزارهای آموزشی در تدریس تاریخ

سرفصل درس

- اهمیت آموزش علم تاریخ
- مهارت و الزامات روانشناسی تدریس تاریخ در مقاطع مختلف
- آموزش رسمی و غیررسمی
- روش‌های آموزش تاریخ: تصویرسازی ذهنی، فیلم و موزه، سخنرانی
- طرح درس نویسی
- ابزارهای آموزش تاریخ
- روش‌ها و ابزارهای ارزشیابی
- نمایش و تحلیل فیلم‌های تاریخی

روش یاددهی - یادگیری

- تلفیقی از روش‌های سخنرانی، تمرین و ارائه دانشجویان، پرسش و پاسخ
- بازدید از موزه‌ها و اماکن تاریخی، نقد فیلم‌های تاریخی
- حضور دانشجویان در کلاس‌های تدریس تاریخ در مقاطع آموزش و پرورش

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
٪۲۰	٪۲۰	نوشتاری: ٪۳۰	٪۳۰
		عملکردی: -	

فهرست منابع

منابع اصلی

بوٹ، آلن (۱۳۹۴). آموزش تاریخ در دانشگاه، محسن علوی پور، تهران: سمت.
 جويس، بروس و ديگران (۱۳۹۵). الگوهای یادگیری: ابزارهایی برای تدریس، ترجمه محمود مهرمحمدی و دیگران، تهران: سمت.
 شعبانی، حسن (۱۳۹۳). روش تدریس پیشرفته، تهران: سمت.
 صالحی، نصرالله (۱۳۸۸). راهکارهای آموزش تاریخ، تهران: شورا.
 کار، دیوید و دیگران (۱۳۹۳). روش های تدریس پیشرفته، ترجمه هاشم فردانش، تهران: کویر.

منابع فرعی

Black M. L. (2011). *History teaching today Approaches and methods*, printing press.
 Cooper, H. (2013). *Teaching History Creativity*, London: Routledge,
 Marcus, A. S. et al. (2012). *Teaching History with Museums: Strategies for K-12 Social Studies*, New York, Routledge,
 Philipps, J. (2008). *Teaching History: Developing as a Reflective Secondary Teacher*, SAGE Publication Ltd.

منابع مطالعاتی

پژوهش در آموزش تاریخ به آدرس: <http://historyedu.cfu.ac.ir>

رشد آموزش تاریخ به آدرس:

<https://www.roshdmag.ir/fa/roshdmagazines/takhasosifaslnameh/humanities/historicroshd>

مشخصات درس

عنوان درس (فارسی): **نسخ خطی و اسناد**

عنوان درس (انگلیسی): **Manuscripts and Documents**

نوع درس: اختیاری پیش نیاز / هم نیاز: دارد ندارد پیش نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس

- آشنایی با نسخ خطی
- تصحیح متون و آموختن نحوه خواندن و استفاده از اسناد آرشیوی

توانایی و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد

- توانایی استفاده از فهرست نسخ خطی و اسناد
- توانایی دستیابی به اصل یا تصویر نسخ و اسناد از طریق فضای مجازی
- کسب مهارت مقدماتی برای تصحیح نسخ خطی و خواندن، فهم متن و به کار بردن اسناد تاریخی.

سرفصل درس

- تعریف سند و نسخ خطی
- شناخت انواع کاغذ، جلد، مهر و ...
- شناخت خطوط: کوفی، نسخ، ثلث، مغربی، تعلیق، رفاع، سیاق و ...
- رموز کتابت: آغاز و انجام نسخه، ترقیمه، ظهريه، حاشیه، رکابه، تذهیب، سرلوح، جدول و ...
- روش‌های اعتبار سنجی اسناد و نسخ
- فهرست و فهرست‌نویسی اسناد و نسخ خطی
- مراکز نگه‌دارنده نسخ خطی و اسناد در ایران و جهان و پایگاه‌های برخط آن‌ها (دیجیتال)
- مراکز سند و نسخ پژوهی و نشریات آن‌ها
- شیوه‌های جستجوی موضوعی و درخواست اسناد و نسخ
- مراجعه به مراکز نگه‌دارنده نسخه‌های خطی و اسناد تاریخی
- جستجوی موضوعی در پایگاه‌های اسناد و نسخ خطی
- بررسی فهرس نسخ و اسناد

- تمرین خواندن متن اسناد و نسخ، تطبیق اسناد و نسخ چاپ شده با اصل آنها

روش یاددهی - یادگیری

- تلفیقی از روش های سخنرانی، پرسش و پاسخ
- بررسی و تطبیق نسخ و اسناد چاپ شده با اصل آنها

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
٪۱۰	٪۲۰	نوشتاری: ٪۴۰	٪۳۰
		عملکردی: -	

فهرست منابع

منابع اصلی

درایتی، مصطفی (۱۳۹۴ - ۱۳۹۰). *فهرستگان نسخه های خطی ایران (فخا)*، تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.

عظیمی، حبیب الله (۱۳۹۶). *نسخه نامه: کانون های استنساخ، عناصر نسخه شناسی، رویه های فهرست نویسی، شناخت جعل و اصالت نسخه ها*، مشهد: بنیاد پژوهش های اسلامی.

فدایی عراقی، غلامرضا (۱۳۷۷). *مقدمه ای بر شناخت اسناد آرشویی*، تهران: سمت.

قائم مقامی، جهانگیر (۱۳۹۴). *مقدمه ای بر شناخت اسناد تاریخی*، تهران: انجمن آثار و مفاخر فرهنگی.

لاودی، هلن (۱۳۹۸). *کاغذهای اسلامی: بررسی یکی از صنایع باستانی*، ترجمه زهرا ضرغامی، تهران: سازمان اسناد و کتابخانه جمهوری اسلامی ایران.

مایل هروی، نجیب (۱۳۸۰). *تاریخ نسخه پردازی و تصحیح انتقادی نسخه های خطی*، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی.

منابع فرعی

افشار، ایرج (۱۳۹۰). *کاغذ در زندگی و فرهنگ ایرانی*، تهران: مرکز پژوهشی میراث مکتوب.

دروش، فرانسوا (۱۳۹۵). *دست نامه نسخه شناسی نسخه های خطی به خط عربی*، ترجمه سید محمدحسین مرعشی، تهران: سمت.

سنجی، نفیسه (۱۳۹۲). *معرفی و شناخت کانون ها و آداب استنساخ کتب خطی در خراسان بزرگ از دوره تیموری تا آخر صفوی با استناد به نسخ خطی کتابخانه و مرکز اسناد آستان قدس رضوی*، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه بین المللی امام رضا علیه السلام، دانشکده ادبیات و علوم انسانی.

شومیه، ژاک (۱۳۷۴). *فن جمع آوری اسناد*، تهران: علمی و فرهنگی.

گاچک، آدام (۱۳۹۴). *فرهنگ اصطلاحات توصیفی نسخه های خطی جهان اسلام*، ترجمه علی قلی نامی، تهران: ارمنغان تاریخ.

مایل هروی، نجیب (۱۳۷۲). کتاب آرایبی در تمدن اسلامی، مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی.

مدرسی طباطبائی، سید حسین (۱۳۸۷). *سندیات: مجموعه مقالات درباره اسناد تاریخی*، نیوجرسی: زاگرس.

نوائی، عبدالحسین (۱۳۶۵). *اسناد و مکاتبات تاریخی ایران*، تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب.

Khan, G. (2006). *Newly Discovered Arabic Documents from Early Abbasid Khurasan in Petra* Sijpesteijn, *from al-Andalus to Khurasan: Documents from the Medieval Muslim World*, Leiden: Brill.

Khan, G. (2007). *Arabic Documents from Early Islamic Khurasan*, London: Nour Foundation.

مشخصات درس

عنوان درس (فارسی): تاریخ تعلیم و تربیت در اسلام

عنوان درس (انگلیسی): History of Education in Islam

نوع درس: اختیاری پیش نیاز / هم نیاز: دارد ندارد پیش نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس

- آگاهی از فلسفه، مبانی و چگونگی تعلیم و تربیت در اسلام
- بررسی روند تحولات فکری در تعلیم و تربیت
- آشنایی اجمالی با نظریه پردازان مسلمان در حوزه تعلیم و تربیت
- بررسی سیر تحولات مراکز آموزشی در میان مسلمانان تا دوره معاصر

توانایی و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد

- دارای تحلیلی روشن از فلسفه و غایت تعلیم و تربیت در اسلام
- آشنایی کامل با مراکز آموزشی، نحوه تعلیم و تدریس علوم مختلف و تحول مراکز آموزشی تا دوران پیشامدرن
- دارای تحلیلی از نقش شیوه و محتوای آموزش در افول تمدن اسلامی
- آگاه از فرایند ایجاد مراکز جدید آموزشی، رشته‌ها و نقش آن‌ها در تحولات سیاسی- اجتماعی در دوره معاصر

سرفصل درس

- مبانی هستی‌شناسی و انسان‌شناختی اسلام
- بررسی چیستی و چگونگی تعلیم و تربیت
- اندیشمندان برجسته مسلمان در حوزه تعلیم و تربیت
- نخستین مراکز آموزشی و نخستین تعلیم‌دهندگان
- شیوه‌های تعلیم و تدریس
- محتوا و وسایل آموزشی
- مراکز آموزش علوم عقلی و تجربی
- برآمدن مدارس: ساختار اداری و نقش سیاسی- اجتماعی
- تحول محتوایی و ساختاری مدارس تا سده چهاردهم هجری

- پیدایی مدارس نوین در سرزمین‌های اسلامی و تغییر شکل مدارس کهن
- تقابل فرهنگ و آموزش سنتی با جدید
- برآمدن دانشگاه‌ها و حوزه‌های علمیه (تجمیع مدارس دینی)

روش یاددهی - یادگیری

- سخنرانی
- تحقیق بر اساس سرفصل دروس، معرفی و تحلیل منابع

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۲۰	%۲۰	نوشتاری: %۳۵	%۲۵
		عملکردی: -	

فهرست منابع

منابع اصلی

مدخل‌های تعلیم و تربیت در *دانشنامه جهان اسلام*؛ و *دایره المعارف بزرگ اسلامی*؛
in *Encyclopaedia of Islam*, 2nd edition. ,Education and Madrasa

منابع فرعی

- احمد، منیرالدین (۱۳۸۴). *نهاد آموزش اسلامی: پایگاه اجتماعی دانشمندان مسلمان در پرتو تاریخ بغداد*، تهران: نگاه معاصر.
- باقری، خسرو (۱۳۸۲). *نگاهی دوباره به تعلیم و تربیت اسلامی*، تهران: مدرسه.
- بهشتی، محمد و دیگران (۱۳۸۸). *آراء دانشمندان مسلمان در تعلیم و تربیت و مبانی آن*، تهران: سمت.
- شرفی، محمدرضا (۱۳۸۸). *فلسفه تربیتی اسلام*، تهران: منادی تربیت.
- شلبی، احمد (۱۳۸۱). *تاریخ آموزش در اسلام: از آغاز تا فروپاشی ایوبیان در مصر*، ترجمه محمدحسین ساکت، تهران: نشر فرهنگ اسلامی.
- صایلی، آیدین (۱۳۷۵). *عوامل کاهش فعالیت‌های علمی در تمدن اسلام* ترجمه علی‌رضا عسگری، *وقف میراث جاویدان* (شماره ۱۵ و ۱۶).
- صدیق، عیسی (۱۳۳۶). *تاریخ فرهنگ ایران*، تهران، دانشگاه تهران.
- علی، محمد اسماعیل و رضا، محمدجواد (۱۳۸۴). *مکتب‌ها و گرایش‌های تربیتی در تمدن اسلامی*، ترجمه بهروز رفیعی، تهران، سمت و حوزه و دانشگاه.
- کسایی، نورالله (۱۳۵۸). *مدارس نظامیه و تأثیرات علمی و اجتماعی آن*، تهران، دانشگاه تهران.
- گیلانی، ماجد عرسان (۱۳۸۶). *سیر آراء تربیتی در تمدن اسلامی*، ترجمه، نقد و اضافات بهروز رفیعی، تهران: حوزه و دانشگاه.

محبوبی اردکانی، حسین (۱۳۵۴). تاریخ مؤسسات تمدنی و نوین در ایران، تهران: دانشگاه تهران.

Lulat, Y. G.M. (2005). *A History Of African Higher Education From Antiquity To The Present: A Critical Synthesis Studies in Higher Education*, Greenwood Publishing Group,

Makdisi, G. (1970) Madrasa and University in the Middle Ages, *Studia Islamica*, No. 32: 255–264.

مشخصات درس

عنوان درس (فارسی): ادیان و فرق اسلامی در خراسان

عنوان درس (انگلیسی): Religions and Islamic Sects in Khorasan:

نوع درس: اختیاری پیش‌نیاز/ هم‌نیاز: دارد ندارد پیش‌نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس

- مطالعه ادیان رایج در خراسان پیش و پس از اسلام
- بررسی روند تبلیغ اسلام و فرق رایج
- بررسی روابط میان ادیان و فرق
- تأثیر مراوده و منازعه دینی و مذهبی بر احوالات اجتماعی.

توانایی و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد

- آگاهی از روند تغییرات دینی و مذهبی اهالی خراسان
- فهم تأثیر روابط میان دینی و بین دینی بر وضع فرهنگی و احوالات سیاسی آنجا
- تحلیل راه‌های گفتگوی میان فرق و کاهش سوء تفاهمت در میان فرق موجود در خراسان بزرگ.

سرفصل درس

- ادیان ابتدایی در خراسان
- بودائی و زردشتی
- یهودیت و مسیحیت
- روند ورود و گسترش اسلام
- قراء و محدثان
- گسترش فرق فقهی:
- حنفیه
- شافعیه
- تشیع
- کرامیه

- فرق کم رواج
- مراودات و منازعات فرق؛ علل و زمینه‌ها
- فرق کلامی و تأثیر آن بر روابط مذاهب فقهی
- ادیان غیر اسلامی در فضای سیطره اسلام
- تسامح دینی دوره ایلخانان و تأثیر آن بر تعدیل قوای مذاهب
- فضای متناقض دوره تیموریان، رفاقت و منازعه
- رقابت صفویان و ازبکان؛ منازعات فرقه‌ای در خراسان

روش یاددهی - یادگیری

- سخنرانی استاد و بررسی منابع و پژوهش‌های مربوط به تاریخچه ادیان و فرق در خراسان
- کنفرانس دانشجویان

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۲۰	%۲۰	نوشتاری: %۳۰	%۳۰
		عملکردی: -	

فهرست منابع

منابع اصلی

- امین، حسن (۱۳۷۸). بازتاب اسطوره بودا در ایران و اسلام، تهران.
- بلنیتسکی، آ. (۱۳۶۴). خراسان و ماوراءالنهر، ترجمه پرویز ورجاوند، تهران.
- بیرونی، ابوریحان (۱۳۸۰). الآثار الباقیه، به کوشش پرویز اذکائی، تهران.
- جمعی از مؤلفان، (۱۳۹۵). مدخل خراسان، دایره المعارف بزرگ اسلامی، جلد ۲۲، تهران.
- فوشه، آ (۱۳۴۶). آثار بودائی در افغانستان، تمدن ایرانی، ترجمه عیسی بهنام، تهران.
- لوی، حبیب (۱۳۳۹). تاریخ یهود ایران، تهران.
- ناجی، محمدرضا (۱۳۸۶). فرهنگ و تمدن اسلامی در قلمرو سامانیان؛ تهران، امیرکبیر.
- هارماتا، ی (۱۳۷۶). مذهب در امپراطوری کوشان، تاریخ تمدن‌های آسیای مرکزی، ترجمه صادق ملک شه میرزادی، تهران.
- هیتس، والتر (۱۳۸۲). زردشت، زردشت در گائاهها، به کوشش و ترجمه هاشم رضی، تهران.

منابع فرعی

Boyce, M. (1971). A History of Zoroastrianism, Leiden.

Duchesne-Guillemain, J. (1973). Religion of Ancient Iran, tr. K. M. Jamasp Asa, Bombay.

Emmerick, R. E. (1983). Buddhism Among Iranian Peoples, The Cambridge History of Iran, vol. III (2), ed. E. Yarshater, London.

Fischel, W. J. (2007). Nishapur, and A. Netzer, «Khurasan», Encyclopaedia Judaica, ed. F. Skolnik, New York, vol. XII, XV.

Frye, R. N. (1998). The Heritage of Central Asia, Princeton.

Gnoli, G. (1989). The Idea of Iran, Rome, id, «Indo-Iranian Religion», Iranica, vol. XIII.

Hartmann, J. U. (2005). «Buddhism: Buddhism in Central Asia», Encyclopedia of Religion, ed. L. Jones, New York, vol. II.

Hori, K. (1918). Persian Buddhist Translators in China, The Dastur Hoshang Memorial Volume, Bombay.

Russel, J. R. (). Christianity, i. In Pre-Islamic Persia: Literary Sources, Iranica, vol. V.

Saha, K. (1956). Buddhism and Buddhist Literature in Central Asia, Calcutta, 1970; Tsukamoto, Z. «Buddhism in China and Korea», The Path of the Buddha, ed. K. W. Morgan, New York.

منابع مطالعاتی

ثنائی، حمیدرضا (۱۳۹۵). اثر سطح طبقاتی و معیشتی پیروان مذاهب در نیشابور بر تأسیس مدارس در سده‌های ۶-۴ ق، تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی، سال هفتم، شماره ۲۵.

مجتبائی، فتح‌الله (۱۳۵۸). ایران و هند در دوره ساسانی، نشریه انجمن فرهنگ ایران باستان، تهران.

مشکور، محمدجواد (۱۳۷۸). ادیان ایران باستان، «روزهای خوش مسیحیان در ایران باستان»، «کرتیر یا تنسر»، نامه باستان، به کوشش سعید میر محمدصادق و نادره جلالی، تهران.

مشخصات درس

عنوان درس (فارسی): تاریخ اندیشه و جریان‌های فکری در خراسان

عنوان درس (انگلیسی): History of Thought and Intellectual Currents in Khorasan:

نوع درس: اختیاری پیش‌نیاز/ هم‌نیاز: دارد ندارد پیش‌نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس

- آگاهی از مهم‌ترین جریان‌های فکری فعال در خراسان (حدیث، فقه، کلام، فلسفه، تصوف) پس از ورود اسلام و تأثیر و تأثرات آن‌ها؛ منشأ و زمینه پیدایی و رواج آن‌ها
- بررسی تأثیر غلبه‌ی هر یک از این جریان‌ها بر احوالات اجتماعی.

توانایی و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد

- توانایی توضیح روند پیدایی و گسترش هر یک از جریان‌های اصلی در خراسان
- توانایی تحلیل روند تغییر و تأثیر این جریان‌ها بر وضع و حال اجتماعی.

سرفصل درس

- زمینه‌های پیدایی و رواج فقه و حدیث
- محدثان و فقیهان بزرگ خراسان
- تعامل محدثان و فقها با حکام
- منشأ و زمینه‌های رواج کلام و متکلمین بزرگ
- فلسفه و فیلسوفان
- منشأ و زمینه‌های تصوف در خراسان
- مکتب خراسانی تصوف
- صوفیان بزرگ و آثار ایشان
- تعامل و جدال جریان‌های فکری
- حامیان و سیر اعتلا و افول آن‌ها

روش یاددهی - یادگیری

<ul style="list-style-type: none"> ▪ سخنرانی استاد ▪ بررسی منابع و پژوهش‌های مربوط به تاریخ اندیشه در خراسان
--

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۲۰	%۲۰	نوشتاری: %۳۰	%۳۰
		عملکردی: -	

تجهیزات و امکانات موردنیاز

نقشه‌های تاریخی

فهرست منابع

ابن مرتضی، احمد (۱۳۸۰ ق). طبقات المعتزلة، به کوشش دیوالد ویلتسر، بیروت.

احوال و سخنان خواجه عبدالله احرار (ملفوظات و ...)، تحریر عبدالاول نیشابوری، به کوشش عارف نوشاهی، تهران، ۱۳۸۰.

ادرنوی، احمد (۱۹۹۷). طبقات المفسرین، به کوشش سلیمان بن صالح خزی، مدینه.

اشعری، ابوالحسن (۱۴۰۰ ق). مقالات الاسلامیین، به کوشش هلموت ریتز، ویسبادن.

اندرابی، احمد (۱۴۰۷ ق). قراءات القراء المعروفین، به کوشش احمد نصیف جنابی، بیروت.

بغدادی، عبدالقاهر (۱۹۷۷ م). الفرق بین الفرق، بیروت.

پاکتچی، احمد (۱۳۸۵). مکاتب فقه امامی ایران پس از شیخ طوسی تا پایگیری مکتب حله، تهران.

پور نامداریان، تقی (۱۳۷۳). دیدار با سیمرخ، تهران.

تورتل، کریستین (۱۳۷۸). شیخ ابوالحسن خرقانی، ترجمه عبدالمحمد روح‌بخشان، تهران.

ثنائی، حمیدرضا و احمد بادکوبه (۱۳۹۰). «رحله‌های محدثان نیشابور در سده‌های ۳-۶ ق و پیوند آن با معیشت ایشان»، دوره ۴۳.

خواجه عبدالله انصاری (۱۳۶۳). طبقات الصوفیه، به کوشش محمد سرور مولایی، تهران.

داوودی، محمد (۱۴۰۳ ق). طبقات المفسرین، بیروت.

راوندی، مرتضی (۱۳۸۲). تاریخ اجتماعی ایران، تهران.

رضایتی کیشه‌خاله، محرم (۱۳۸۴). تحقیق در رساله قشیریه، با تأملی در افکار و آثار امام قشیری، تهران.

ریتز، هلموت (۱۳۷۴). دریای جان، ترجمه عباس زریاب و مهر آفاق بایبدری، تهران.

زریاب، عباس (۱۳۷۵). «بایزید بسطامی»، دانشنامه جهان اسلام، تهران.

زرین کوب، عبدالحسین (۱۳۶۹). جست‌وجو در تصوف ایران، تهران.

زرین کوب، عبدالحسین (۱۳۶۲). *دنباله جست‌وجو در تصوف ایران*، تهران.
سبکی، عبدالوهاب (۱۳۸۳). *طبقات الشافعیة الکبری*، به کوشش محمود محمد طناحی و عبدالفتاح محمد حلو، قاهره.
سمعانی، عبدالکریم (۱۴۰۸ ق). *الانساب*، به کوشش عبدالله عمر بارودی، بیروت.
شفیعی کدکنی، محمدرضا (۱۳۸۴). *مقدمه بر دفتر روشنائی*، تهران: سخن.
شفیعی کدکنی، محمدرضا (۱۳۸۶). *قلندریه در تاریخ*، تهران.
شفیعی کدکنی، محمدرضا (۱۳۶۶). *مقدمه و تعلیقات اعلام تاریخی اسرارالتوحید*، تهران.
شفیعی کدکنی، محمدرضا (۱۳۶۷). *تعلیقات بر اسرارالتوحید محمد بن منور*، تهران؛ ش؛ همو، *تعلیقات بر تاریخ نیشابور*، تهران، ۱۳۷۵.

شهرستانی، محمد (۱۳۷۵ ق). *الملل و النحل*، به کوشش محمد بدران، قاهره.
قزوینی رازی، عبدالجلیل (۱۳۵۸). *نقض*، به کوشش جلال‌الدین محدث ارموی، تهران.
مدخل‌های ابن‌سینا، أبو‌الحسنِ عامری و خراسان، نوشته جمعی از مؤلفان، *دائرةالمعارف بزرگ اسلامی*، به آدرس:

<https://www.cgie.org.ir/fa/article?key=%D8%A7%D8%A8%D9%86%20%D8%B3%DB%8C%D9%86%D8%A7&orderby=alphabet>

<https://www.cgie.org.ir/fa/article/226427/%D8%A7%D8%A8%D9%88%D8%A7%D9%84%D8%AD%D8%B3%D9%86-%D8%B9%D8%A7%D9%85%D8%B1%DB%8C>

مدرسی طباطبایی، حسین (۱۳۶۸). *مقدمه‌ای بر فقه شیعه*، ترجمه محمد آصف فکرت، مشهد.

Bosworth, C. E. (1968). *The Political and Dynastic History of the Iranian World, The Cambridge History of Iran, vol. V, ed. J. A. Boyle, Cambridge.*

مشخصات درس

عنوان درس (فارسی): تاریخ معاصر آسیای میانه و افغانستان

عنوان درس (انگلیسی): Contemporary History of Central Asia and Afghanistan

نوع درس: اختیاری پیش‌نیاز / هم‌نیاز: دارد ■ ندارد □ پیش‌نیاز: خراسان از صفویه تا پایان دوره قاجاریه

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس

- اطلاع از سبب و روند جدایی این مناطق از خاک ایران و سپس استقلال یا سلطه روسیه بر آنها
- بررسی روند تشکیل دولت در این مناطق و استقلال از روسیه، وضعیت سیاسی و اقتصادی - اجتماعی کنونی این کشورها.

توانایی و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد

- توانایی فهم اشتراکات و زمینه‌های افتراق تاریخی و فرهنگی این مناطق
- شناخت زمینه‌های بنیادگرایی در این کشورها و تحلیل راه‌های مقابله با آن
- فهم زمینه‌های برای تفاهم و تحکیم روابط میان این کشورها با ایران.

سرفصل درس

- زمینه‌های افتراق داخلی در خراسان
- رقابت قدرت‌های استعماری؛ بازی بزرگ در خراسان آشفته
- زمینه و روند شکل‌گیری افغانستان
- ماجرای جدایی هرات
- رقابت و افتراق در فرارودان
- ضعف ایران؛ طمع روسیه
- زمینه و روند توسعه‌طلبی روسیه در خاک خراسان
- هویت زدایی با ابداع مفاهیم جدید
- انقلابات روسیه، برآمدن جمهوری‌های نمایین
- زوال شوروی؛ استقلال در قالب‌های روسی:
- جمهوری ترکمنستان

- جمهوری تاجیکستان
- جمهوری ازبکستان
- جمهوری قرقیزستان

روش یاددهی - یادگیری

- سخنرانی استاد همراه با بحث و پرسش
- دعوت و سخنرانی متخصصین حوزه آسیای میانه.

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۲۵	%۲۰	نوشتاری: %۳۰	%۲۵
		عملکردی: -	

تجهیزات و امکانات مورد نیاز

نقشه‌های تاریخی

فهرست منابع

منابع اصلی

کاراجیانس، امانوئل (۱۳۹۱). *اسلام‌گرایی در آسیای مرکزی*، قم: بوستان کتاب، کسای، علیرضا (۱۳۸۴). *آسیای مرکزی عرصه‌ای نو برای بازی‌های بزرگ*، فصلنامه *مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز*، شماره ۱۵. لینکه، پیتر (۱۳۹۱). *آسیای مرکزی: دودمه پس از استقلال*، تهران: موسسه مطالعات ایران و اوراسیا. مدخل‌های ازبکستان، افغانستان، تاجیکستان و ترکمنستان در *دایره المعارف بزرگ اسلامی*: <https://www.cgie.org.ir/fa/article-162/> دائرة-المعارف-بزرگ-اسلامی

منابع فرعی

ازدالگا، الیزابت (۱۳۹۲). *نقشبندیه در آسیای غربی و مرکزی؛ تغییر و تداوم*، ترجمه فهیمه ابراهیمی، تهران: پژوهشکده تاریخ اسلام. *افغانستان (مجموعه مقالات)*، ترجمه مرتضی اسلامی، هوشنگ اعلم، تهران: دایره المعارف اسلامی، ۱۳۷۳. انوری، حمیدرضا (۱۳۸۶). *ازبکستان*، تهران: وزارت امور خارجه. برآبادی، محمود، (۱۳۸۶). *سرزمین و مردم*، تهران: امیرکبیر. پاک آئین، محسن (۱۳۸۹). *چهار سال در سرزمین تیمور: خاطرات سفیر ایران در ازبکستان*، تهران: فرهنگ سبز. حسینی منشی، محمود بن ابراهیم (۱۳۸۵). *تاریخ احمدشاهی: تاریخ تشکیل اولین حکومت افغانستان*، تهران: دانشگاه تهران. رمضانی پاچی، علی (۱۳۹۰). *تاجیکستان دیار آشنا*، تهران: رسانش.

روشندل، جلیل، (۱۳۷۸). سیاست و حکومت در ترکمنستان، تهران: وزارت خارجه.

زمانی، محمدحسن (۱۳۸۴). سفر به مسکو و آسیای میانه (ترکمنستان، ازبکستان، قزاقستان و قرقیزستان)، قم: بوستان کتاب.

سارلی، ارازمحمد (۱۳۷۹). استقلال ترکمنستان، گرگان: مختوم قلی.

سیدی، مهدی (۱۳۸۳). فرهنگ جغرافیای تاریخی ترکمنستان، تهران: الهدی.

شکورزاده، میرزا (۱۳۷۳). تاجیکستان در مسیر تاریخ، تهران: الهدی.

عبدالصمداف، ملک (۱۳۸۴). ایران شناسان ازبکستان، تاشکند، رایزن فرهنگی جمهوری اسلامی ایران.

عطری، فاطمه (۱۳۹۳). پیوندهای تاریخی ایران و آسیای مرکزی؛ با نگاهی به انبیه و آثار تاریخی (تاجیکستان، ترکمنستان، ازبکستان)، تهران: ایراس.

فرخ، مهدی (۱۳۷۱). تاریخ سیاسی افغانستان، قم: روح.

کاظمی، محمد کاظم (۱۳۸۹). این قند پارسی: فارسی دری در افغانستان امروز، تهران.

نیکولایوا، لاریسا (۱۳۸۰). تاجیکستان (تحولات سیاسی - اجتماعی در یک صد سال اخیر)، تهران: وزارت امور خارجه.

Becker, S. (1968). *Russia's Protectorates in Central Asia, Bukhara and Khiva, 1865-1924*, Cambridge, Mass.

مشخصات درس

عنوان درس (فارسی): زبان‌ها، گویش‌ها و اقوام در خراسان

عنوان درس (انگلیسی): Languages, Dialects and Ethnicities in Khorasan:

نوع درس: اختیاری پیش‌نیاز/ هم‌نیاز: دارد ندارد پیش‌نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس

مطالعه زبان‌ها و گویش‌های رایج در خراسان بزرگ، آگاهی از تاریخ ورود و سکونت ایلات و اقوام ساکن آنجا.

توانایی و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد

با شناخت زبان‌ها، گویش‌های، ایلات و اقوام خراسان و تغییرات زبانی و قومی، یکی از اسباب اصلی منازعات و افتراقات برای دانشجوی آشکارشده و از سوی دیگر، بی‌پایگی تعصبات قومی و نژادی را هویدا می‌کند.

سرفصل درس

• زبان‌های و گویش‌های رایج در خراسان:

- فارسی
- کردی،
- ترکی،
- ترکمنی
- ازبکی
- قرقیزی
- عربی
- تاتی

- خانواده‌های زبانی

• سابقه ورود و سکونت ایلات و اقوام:

- اعراب
- ترکان
- کردها

- ترکمن‌ها
- ازبک‌ها
- قرقیزها

روش یاددهی - یادگیری

- سخنرانی استاد
- دعوت و سخنرانی متخصصین حوزه زبانشناسی و گویشوران این زبان‌ها.

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۲۵	%۲۰	نوشتاری: %۴۰	%۲۵
		عملکردی: -	

تجهیزات و امکانات موردنیاز

نقشه‌های تاریخی

فهرست منابع

منابع اصلی

<https://www.iranicaonline.org/articles/khorasan-1-ethnic-groups>
 کالسنیکوف، الی ایوانوویچ (۱۳۸۱). قومیت‌های خراسان از دیدگاه جغرافی دانان مسلمان سده‌های ۹ - ۱۳ م (۳ - ۷ ق) در خراسان، ترجمه محسن سلیم و محمدعلی موسوی، فرهنگ خراسان، سال ۲، شماره ۵ و ۶.
 مدخل گروه‌های قومی در خراسان در *ایرانیکا*:
 میرنیا، علی (۱۳۶۹). ایل‌ها و طایفه‌های عشایری خراسان، مشهد.
 نجفیان، آرزو (۱۳۹۰). *زبان‌ها و گویش‌های خراسان*، تهران.
 Ivanov, V. (1926). Notes on the Ethnology of Khurasan, *The Geographical Journal*, London, vol. LXVII, no. 1.

منابع فرعی

آرانسکی، ی. م (۱۳۵۸). *مقدمه فقه‌اللغه ایرانی*، ترجمه کریم کشاورز، تهران.
 اعتمادالسلطنه، محمدحسن (۱۳۵۵). *مطلع الشمس*، تهران.
 اکبری شالچی، امیرحسین (۱۳۷۰). *فرهنگ گویشی خراسان بزرگ*، تهران.
 بیگدلی، محمدرضا (۱۳۶۹). *ترکمن‌های ایران*، تهران.

پولادی، حسن (۱۳۸۱). تاریخ هزاره‌ها: اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، اقتصادی، ترجمه علی کرمانی، تهران.

حسن دوست، محمد (۱۳۸۳). فرهنگ ریشه‌شناختی زبان فارسی، به کوشش بهمن سرکاراتی، تهران.

خاوری، محمدتقی (۱۳۸۵). مردم هزاره و خراسان بزرگ، تهران.

صادقی، علی‌اشرف (۱۳۵۷). تکوین زبان فارسی، تهران.

فیروزان، ت (۱۳۶۲). درباره ترکیب و سازمان ایلات و عشایر ایران، ایلات و عشایر، تهران.

گلی، امین (۱۳۶۶). تاریخ سیاسی و اجتماعی ترکمن‌ها، تهران.

لمتن، ا. ک. س (۱۳۶۲). تاریخ ایلات ایران، ترجمه علی تبریزی، ایلات و عشایر، تهران.

لوگاشوا، بی‌بی رابعه (۱۳۵۹). ترکمن‌های ایران، ترجمه سیروس ایزدی و حسین تحویلی، تهران.

محبوب، محمدجعفر (بی تا). سبک خراسانی در شعر فارسی، تهران.

منشی، محمدعلی (۱۳۵۶). سفرنامه رکن‌الدوله به سرخس، به کوشش محمد گلبن، تهران.

میخائیلویچ اورانسکی، یوسیف (۱۳۷۸). زبان‌های ایرانی، ترجمه علی‌اشرف صادقی، تهران.

میرنیا، علی (۱۳۶۶). طوایف ترکمان در دشت گرگان و خراسان، مشهد.

میرنیا، علی (۱۳۶۹). ایل‌ها و طایفه‌های عشایری خراسان، مشهد.

وامبری، آ (۱۳۶۵). سیاحت درویشی دروغین، ترجمه فتحعلی خواجه‌نوریان، تهران.

Ivanov, V. (1920). Further Notes on Gypsies in Persia, *Journal of the Asiatic Society of Bengal*, new series, vol. XVI, no.7.

Jarring, G. (1939). *On the Distribution of Turk Tribes in Afghanistan*, Leipzig,

Johanson, L. (1953). Code-Copying in Irano-Turkie, *Language Sciences*, 1998, vol. XX, no. 3; Kent, R. Old Persian, New York,

Lazard, G. (1975). The Rise of the New Persian Language, *The Cambridge History of Iran*, vol. IV, ed. R. N. Frye, Cambridge,

Windfuhr, G. L. (1989). New Iranian Languages: Overview, *Compendium Linguarum Iranicarum*, ed. R. Schmitt, Wiesbaden,

منابع مطالعاتی

ترقی اوغاز، حسنعلی (۱۳۷۹). پیشینه پژوهش‌های زبان‌شناختی درباره گویش کرمانجی خراسان، خراسان پژوهی، شماره ۲.

رحمتی، محمدرضا (۱۳۸۵). عوامل سیاسی و اجتماعی مهاجرت قبایل عرب به خراسان در سال ۵۱ ق / ۶۷۱ م، فرهنگ یزد.

زنگنه، ابراهیم (۱۳۶۹). ایل زنگنه و مهاجرت آن به شرق خراسان، ذخایر انقلاب، تهران.

صفرزاده، حبیب (۱۳۸۶). پژوهشی در گویش‌های تاتی شمال خراسان و کاربرد آن در تصحیح و شرح متون ادب فارسی، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، سال ۴۰، شماره ۴.

یار شاطر، احسان (۱۳۳۶). زبان‌ها و لهجه‌های ایرانی، مجله دانشکده ادبیات دانشگاه تهران، سال ۵، شماره ۲-۱.

مشخصات درس

عنوان درس (فارسی): آموزش زبان روسی

عنوان درس (انگلیسی): Teaching Russian Language

نوع درس: اختیاری پیش نیاز / هم نیاز: دارد ندارد پیش نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس

مکالمه و نگارش مقدماتی به زبان روسی، آشنایی و تمرین روش فهم متون و ترجمه از زبان روسی.

توانایی و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد

توانایی مقدماتی مکالمه و نگارش به زبان روسی و استفاده از فرهنگ‌های لغت برای فهم متون.

سرفصل درس

نظری:

- الفبای سیریلیک
- فرهنگ واژگان روسی
- مکالمه مقدماتی
- دستور زبان روسی
- روش‌های فهم و ترجمه متون روسی

عملی:

مکالمه، خوانش همراه با تمرین ترجمه.

روش یاددهی - یادگیری

تلفیقی از روش‌های سخنرانی، مشارکتی، تمرین و پرسش و پاسخ.

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۳۰	%۳۰	نوشتاری: %۳۰	%۱۰
		عملکردی: -	

منابع اصلی

- بابازاده، جمیله (۱۳۸۸). اصطلاحات و تعبیرات زبان روسی، تهران: سمت.
 ذبیحیان، اسکندر (۱۳۸۴). خودآموز جامع زبان روسی، تهران: گوتترگ.
 زهرایی، حسن (۱۳۹۰). حالت در زبان روسی قواعد و کاربرد، تهران: سمت.
 ولی پور، علیرضا (۱۳۹۳). آواشناسی زبان روسی، تهران: سمت.

Поехали! Русский язык для взрослых, 1 м: для начинающих, 2м.: Базовый уровень, СПб. 2009.

Антонова В. Е. (2006). Дорога в Россию. Учебник русского языка, М.

Вишняков С. А. (2005) Русский язык как иностранный, М.

Вербицкая Р. А. (2003). Давайте говорить правильно, М.

Глазунова О.И. (2003). Грамматика русского языка в упражнениях и комментариях. Морфология. Златоуст. –СПБ.

Пулькина И.М. (1968). Учебник русского языка для студентов-иностранцев. Высшая школа. –М.

منابع فرعی

- پیروگووا، لیدی یا ایوانوونا (۱۳۷۴). صرف افعال زبان روسی، تهران: گوتترگ.
 ژوراو لیووا. ال. اس (۱۳۸۶). آموزش زبان روسی دوره‌ی کاربردی، برگردان علیرضا اکبری پور، تهران: پیکاروس.
 صفار زاده، طاهره (۱۳۵۹). اصول و مبانی ترجمه: تجربه و تحلیلی از فن ترجمه، تهران: دانشگاه ملی.
 کلپکو، و. و. کلپکو (۱۳۷۰). تکیه در زبان روسی: آموزش قواعد تکیه و تکیه گذاری بر واژه‌های روسی، تهران: جهاد دانشگاهی.
 یحیی پور، مرضیه (۱۳۸۹). ادبیات روسی (تحلیل، پرسش، تکلیف) برای دانشجویان ایرانی زبان و ادبیات روسی، تهران: نشر دانشگاهی.

مشخصات درس

عنوان درس (فارسی): تاریخ و آموزش مقدماتی زبان ترکی و زیرشاخه‌های آن

عنوان درس (انگلیسی): History and Basic Turkish Language Training and its

Subcategories

نوع درس: اختیاری پیش‌نیاز/ هم‌نیاز: دارد ندارد پیش‌نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس

آشنایی مقدماتی با زبان ترکی و مشترکات خانواده زبان‌های ترکی، همچون ترکی خراسانی، ترکمنی، ازبکی و قرقیزی به‌عنوان مهم‌ترین زبان‌های غیرفارسی متداول در خراسان بزرگ و نیز آموزش اولیه آن‌ها.

توانایی و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد

- فهم فرهنگ گویشوران زبان‌های ترکی در خاک خراسان
- ارائه رهنمونی به مشترکات فرهنگی ترک‌ها، فارس‌ها و کردهای خراسان بزرگ

سرفصل درس

- شاخه‌های شرقی ترکی اوغوزی (ترکمنی، ازبکی و خراسانی)
- ضمائر، افعال و حروف اضافه در ترکی خراسانی
- لهجه غربی یا شمال غربی (بجنورد، جوین و جغتای)
- لهجه شمال شرقی و شرقی (شیروان، قوچان، درگز، کلات)
- لهجه جنوبی (مناطق اطراف نیشابور، سبزوار)
- ضمائر، افعال و حروف اضافه در زبان ترکمنی
- ضمائر، افعال و حروف اضافه در ازبکی
- ضمائر، افعال و حروف اضافه در قرقیزی
- تمرین مقدماتی تکلم به هر یک از زبان‌های فوق

روش یاددهی - یادگیری

- سخنرانی استاد؛ استفاده از فایل‌های صوتی و تصویری

- دعوت و سخنرانی گویشوران هر یک از زبان‌های مورد اشاره
- تمرین گفتگو در کلاس.

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۲۵	%۲۵	نوشتاری: %۳۰	%۲۰
		عملکردی: -	

تجهیزات و امکانات مورد نیاز

فایل‌های تخصصی آموزش زبان

فهرست منابع

منابع اصلی

صوفی‌راد، عبدالقهار (۱۳۸۷). تورکمن دیلی، جزوه آموزشی بنیاد مختوم قلی فراغی.
 عوض‌متف، شیرعلی و حمید مصطفوی (۱۳۹۲). مکالمات روزمره زبان ازبکی و فارسی، (به سفارش رایزنی فرهنگی سفارت جمهوری اسلامی ایران در ازبکستان)، تهران: سخنوران.
 قربانپور، عبدالجلیل (۱۳۹۶). جزوه الکترونیکی آموزش مکالمه زبان ترکمنی، مهر.
 قلی‌زاده مزرچی، جلال (۱۳۹۰). آشنایی با زبان ترکی خراسانی، مشهد: دامنه.

Allazov, Elvin (2018). *Kyrgyz for Beginners: A Comprehensive Self-Study*, Turkicum Book Series.

Allazov, Elvin, (2018). *Uzbek for Beginners*, Turkicum Book Series.

منابع فرعی

قاضی، مراد دوردی (۱۳۸۲). فرهنگ فارسی - ترکمنی، مشهد: گل‌نشر.

Azimova, Nigora (2005). *Uzbek: An Elementary Textbook*, Georgetown University Press,

Clark, Larry (1998). *Turkmen Reference Grammar*, Harrassowitz Verlag,

Doerfer, Gerhard (1998). Wolfram Hesch, *Türkische Folklore-Texte Aus Chorasán: 38 Hardcover*.

Doerfer, Gerhard (2002). Wolfram Hesch, *Horasan Türklerinin Tarihi ve Edebiyatı, Çeviren: Sultan Tulu, Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, ss 319- 336.

Doerfer, Gerhard, *Turkic Languages of Iran*, Edited by: Lars Johanson, Éva Á. Csátó,

Doerfer, Gerhard; Hesch, Wolfram (1993). *Chorasantürkisch: Wörterlisten, Kurzgrammatiken, Indices*. Wiesbaden: Harrassowitz.

مشخصات درس

عنوان درس (فارسی): **مآخذ شناسی تاریخ خراسان**

عنوان درس (انگلیسی): **Bibliography of the History of Khorasan**

نوع درس: اختیاری پیش نیاز / هم نیاز: دارد ندارد پیش نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس

شناخت و نقد انواع منابع تاریخی و غیر تاریخی برای مطالعه و پژوهش در باب تاریخ خراسان

توانایی و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد

توانایی یافتن و نقد منابع و داده‌های پژوهش مربوط به هر دوره و موضوع مربوط به تاریخ خراسان.

سرفصل درس

کلیاتی در مورد منابع و داده‌های تاریخی

منابع باستان‌شناسی

کتاب: منابع تاریخی به زبان فارسی و عربی

۱. تواریخ محلی:

- تواریخ منطقه‌ای

- تواریخ شهرها

۲. تواریخ دودمانی

۳. تواریخ عمومی

منابع غیر تاریخی:

۱. منابع رجالی

۲. منابع دیوانی

۳. منابع فرقه شناسی

۴. منابع ادبی

۵. منابع جغرافیایی

منابع آرشیوی:

- روزنامه‌ها:
- روزنامه‌های داخلی
- روزنامه‌های بین‌المللی
- اسناد
- اسناد داخلی
- اسناد خارجی
پژوهش‌ها:
پژوهش‌های فارسی؛ پژوهش‌های غیرفارسی

روش یاددهی - یادگیری

سخنرانی، مشارکتی، پرسش و پاسخ، بازدید از مراکز آرشیوی

روش ارزیابی

ارزیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۲۰	%۲۰	نوشتاری: %۳۰	%۳۰
		عملکردی: -	

فهرست منابع

<p>باسورث، ادموند کلیفورد (۱۳۷۸). فصل نخست تاریخ غزنویان، ترجمه حسن انوشه، تهران: امیرکبیر.</p> <p>خاکساری، محمدعلی (۱۳۶۷). کتابشناسی خراسان، مشهد: کنگره جهانی حضرت رضا.</p> <p>زرین کوب، عبدالحسین (۱۳۸۶). فصل نخست تاریخ ایران (بعد از اسلام)؛ تهران، امیرکبیر، چاپ ۱۱.</p> <p>صدیقی، محمود (۱۳۷۱). کتابشناسی توصیفی جغرافیایی تاریخی خراسان، مشهد: دانشگاه فردوسی.</p> <p>قنوت، عبدالحجیم (۱۳۹۳). تاریخ‌نگاری محلی ایران در دوره اسلامی (تا سده هفتم هجری)، تهران: سمت با همکاری حوزه و دانشگاه.</p> <p>مدخل تاریخ‌نگاری، نوشته جمعی از مؤلفان، دانشنامه جهان اسلام، تهران: دایره المعارف اسلامی. به آدرس: https://rch.ac.ir/article/Details/7190? تاریخ- /تاریخ-نگاری.</p> <p>سجادی، صادق؛ رزم‌آرا، مرتضی، تاریخ‌نگاری، دایره المعارف بزرگ اسلامی:</p> <p>https://www.cgie.org.ir/fa/article/225398/%D8%AA%D8%A7%D8%B1%DB%8C%D8%A%D8%A7%D8%B1%DB%8C#%c60de0527-7c0f-4561-E%E2%80%8C%D9%86%DA%AF%D8%A7%D8%B1%DB%8C#%c60de0527-7c0f-4561-8d2d-9638d9e3ba78</p>

مشخصات درس

عنوان درس (فارسی): تاریخ تصوف در خراسان

عنوان درس (انگلیسی): History of Sufism in Khorasan

نوع درس: اختیاری پیش‌نیاز/ هم‌نیاز: دارد ندارد پیش‌نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس

آگاهی از زمینه‌ها و ریشه‌های مکتب تصوف خراسان، سیر گسترش، اشخاص و ویژگی‌های بارز این مکتب از سده ۲ تا دوره معاصر.

توانایی و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد

آشنایی با شخصیت‌ها و جریان‌های صوفیانه در خراسان، سلسله‌های صوفیانه خراسان، خانقاه‌های خراسان در ادوار مختلف، ویژگی‌های مکتب خراسان در تصوف و ...

سرفصل درس

- زمینه‌های تصوف
- ریشه‌های تصوف در خراسان سده نخست و دوم هجری
- تحولات سیاسی سده سوم و تأثیر آن در گسترش تصوف و تجمع صوفیان در خراسان
- محدثان و فقیهان صوفی
- کرامیه؛ فرقه متکی بر زهد
- تصوف و شریعت
- مکتب خرقانی، ابویزید بسطامی و ابوسعید ابوالخیر
- خواجه عبدالله انصاری و آثارش
- شیخ ژنده‌پیل و افکارش
- سلسله‌های صوفیانه در خراسان
- ملامتیه
- نقشبندیه
- تاریخ خانقاه در خراسان

- صوفیان شاعر: سنایی، عطار و مولانا جلال‌الدین محمد بلخی
- خاندان‌های صوفی در خراسان
- هجوم مغولان و تأثیر آن بر جریان تصوف در خراسان
- رقابت و رفاقت تصوف و فقه
- تصوف سیاسی در سده‌های نهم تا یازدهم
- جریان‌های صوفیانه از برآمدن صفویان تا زوال قاجاریه

روش یاددهی - یادگیری

- سخنرانی استاد
- دعوت و سخنرانی برخط صوفی شناسان
- بررسی آثار صوفیان خراسان یا متون مربوط به ایشان

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۱۰	%۲۰	نوشتاری: %۴۰	%۳۰
		عملکردی: -	

تجهیزات و امکانات موردنیاز

نقشه‌های تاریخی

فهرست منابع

مدخل‌های «تصوف»، «خراسان»، «بایزید بسطامی»، «ابوسعید ابوالخیر»، «چشتیه» در *دایره‌المعارف بزرگ اسلامی*، به آدرس: <https://www.cgie.org.ir/fa/article-162/> دائرة-المعارف-بزرگ-اسلامی

مدخل «تصوف» در *دانشنامه جهان اسلام*، به آدرس: <https://rch.ac.ir/article/Details/10933?> تصوف

ترمنجام، سبنسر (۱۹۹۷). *الفرق الصوفیه فی الاسلام*، ترجمه و دراسته و تحقیق: عبدالقادر بحرآوی، بیروت: دارالنهضة العربیة، شفیعی کدکنی، محمدرضا، مقدمه بر کتاب‌های *اسرارالتوحید و دفتر روشنائی*، تهران: سخن.

صدری، جمشید و قسمتعلی صمدی (۱۳۸۷). *تصوف در مکتب خراسان، در ادبیات فارسی*، دانشگاه آزاد مشهد، شماره ۲۰.

محمدی ملایری، احمد (۱۳۷۶). *اصول و مبانی تصوف و عرفان*، تهران: زرین.

منابع مطالعاتی

- شیرانی، محمد و دیگران (۱۳۹۶). بررسی تاریخی نقش اجتماعی سیاسی ابوسعید ابوالخیر در خراسان عصر غزنوی و سلجوقی در متون ادبی - عرفانی، با تأکید بر کتاب اسرارالتوحید، تاریخ اسلام، شماره ۷۲، ۲۹۱ - ۳۱۸.
- پور ابریشم، احسان و دیگران (۱۳۹۳). جنون المجانین و عرفان خراسان در سده نهم، ادبیات عرفانی، شماره ۱۰، ۱۰۹ - ۱۵۲.
- مدنی، امیرحسین (۱۳۹۳). پژوهشی در زندگانی و اندیشه‌های ابوالقاسم کرکانی، مطالعات عرفانی، شماره ۱۹، ۱۷۵ - ۲۰۲.
- عباسی، حبیب‌الله و رستمی، زهرا (۱۳۹۱). بررسی مؤلفه‌ای از خسروانیات در تصوف خراسان، پژوهشنامه عرفان، شماره ۷، ۸۹ - ۱۱۰.
- احمدی دارانی، علی‌اکبر (۱۳۹۱). ابوحفص حداد نیشابوری یکی از بزرگان ملامتیه، مطالعات عرفانی، شماره ۱۵، ۵ - ۲۲.
- وجدانی، فریده (۱۳۸۷). پژوهشی در زندگانی، احوال و افکار حمدون قصار، مطالعات عرفانی، شماره ۷، ۱۷۵ - ۲۰۵.
- خیاطیان، قدرت‌الله و دلاور، سید حمید (۱۳۹۰). تشکیکی در تقسیم‌بندی معروف مکاتب تصوف و عرفان بغداد و خراسان، تاریخ فلسفه، سال دوم، شماره ۱، ۲۳ - ۴۸.
- وکیلی، هادی و حسینی شریف، انسیه سادات (۱۳۹۱). پیوستگی‌های تصوف و تسنن در خراسان سده‌های سوم تا ششم هجری، پژوهشنامه تاریخ اسلام، سال دوم، شماره ۷، ۱۲۳ - ۱۳۶.

مشخصات درس

عنوان درس (فارسی): **متون کهن تخصصی به زبان فارسی**

عنوان درس (انگلیسی): **Ancient Specialized Texts in Persian**

نوع درس: اختیاری پیش‌نیاز/ هم‌نیاز: دارد ندارد پیش‌نیاز: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری تعداد ساعت: ۳۲

اهداف درس

- آشنایی با ادوار تطوّر و سبک‌های مختلف زبان فارسی
- آشنایی با متون کهن (به‌ویژه آثار تاریخی و جغرافیایی) فارسی
- چگونگی استخراج مطالب ریز سیاسی و اقتصادی - اجتماعی از متون

توانایی و شایستگی‌هایی که درس پرورش می‌دهد

- توانایی فهم متون تخصصی
- توانایی استفاده از متون تاریخی و جغرافیایی عربی در پژوهش‌های تاریخی
- کسب مهارت ترجمه متون تخصصی

سرفصل درس

نظری:

- ضرورت فهم متون فارسی سده‌های میانه
- ادوار تطوّر زبان فارسی
- سبک خراسانی و آثار برجسته آن
- روش‌های درک متن و نحوه استفاده از فرهنگنامه‌ها

عملی:

مطالعه منابع اصلی (از دسته‌های گوناگون منابع تاریخی و جغرافیایی) در هر جلسه، همراه با توضیح واژگان ناشناخته، اصطلاحات تخصصی و استخراج داده‌های آن‌ها

روش یاددهی - یادگیری

تلفیقی از روش‌های سخنرانی استاد، پرسش و پاسخ، ارائه دانشجویان همراه با تصحیح استاد.

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
%۲۰	%۲۰	نوشتاری: %۳۰	%۳۰
		عملکردی: -	

فهرست منابع

منابع اصلی

آثار مختلف در مورد سبک‌شناسی آثار منشور و منظوم فارسی، همچون سبک‌شناسی محمدتقی بهار؛ سبک‌شناسی سیروس شمیسا؛ مدخل خراسان در دایره المعارف بزرگ اسلامی
 تاریخ‌نامه طبری، حدود العالم، تاریخ بیهقی، تاریخ گردیزی، ترجمه تاریخ یمینی، تاریخ بخارا، تاریخ بیهقی، تاریخ نیشابور، تاریخ جهانگشای جوینی، جامع التواریخ رشیدالدین فضل‌الله، جغرافیای حافظ ابرو، زبده التواریخ و...
 متون تاریخی و جغرافیایی مربوط به تاریخ خراسان از جمله:

منابع فرعی

فرهنگنامه دهخدا

فرهنگ سخن

فصل چهارم

ترم بندی دروس

ترم اول

ردیف	نام درس	تعداد واحد		
		نظری	عملی	جمع
۱	تاریخ خراسان پیش از اسلام	۲	۰	۲
۲	خراسان از ورود اسلام تا تشکیل دولت صفویه (بخش اول)	۲	۰	۲
۳	خراسان از ورود اسلام تا تشکیل دولت صفویه (بخش دوم)	۲	۰	۲
۴	جغرافیای تاریخی خراسان	۲	۰	۲
۵	درس اختیاری (مشترک) ^۱	۲	۰	۲
جمع کل		۱۰	۰	۱۰

ترم دوم

ردیف	نام درس	تعداد واحد		
		نظری	عملی	جمع
۱	خراسان از صفویه تا پایان دوره قاجاریه	۲	۰	۲
۲	روش تحقیق در تاریخ	۲	۰	۲
۳	درس اختیاری (مشترک)	۲	۰	۲
۴	درس اختیاری (مشترک)	۲	۰	۲
۵	درس اختیاری	۲	۰	۲
جمع کل		۱۰	۰	۱۰

^۱ . دروس مشترک دروس ستاره دار جدول شماره ۳ می باشد

ترم سوم

تعداد واحد			نام درس	ردیف
جمع	عملی	نظری		
۲	۰	۲	درس اختیاری (مشترک)	۱
۲	۰	۲	درس اختیاری	۲
۲	۰	۲	درس اختیاری	۳
۲	۰	۲	درس اختیاری	۴
۸	۰	۸	جمع کل	

ترم چهارم

تعداد واحد		نام درس	ردیف
جمع	عملی		
۴	۰	پایان نامه	۱
۴	۰	جمع کل	

